

Tartu Riiklik Ülikool

Üldise Ajaloo Kateeder

JAAPANI PEALETUNGISTRATEEGIA JA SELLE TEOSTAMINE
AASTATEL 1941 - 1943

Diplomitöö

Iy Kuresson
ajaloo osakonna V kursus
Juhendaja: O.Klaassen

Tartu 1970

Sissejuhatus

Käesoleval aastal möödub uue sajandi imperialistliku jaapani kapituleerumisest — sündmusest, mis tähistas teise maailmasõja lõppu.

Tõojärgeisel perioodil on jaapan lähtunud kiire arengu. Tänapäeva jaapan on muutumas kapitalistliku maailma eriniseks tööstusriigiks. Tema rolli omandab ta üha suuremat rolli ka rahvusvahelisel areenil.

Nõukogude Keskkomitee teinud N. S. Lenini 100. sünniaastapäevaks öeldakse: "Iseesotsialismi edasammudega see imperialistlik kodanlik kõrk alles, et kehtestada oma huvi ning säilitada oma põhilised positsioonid. Ta mõhõverdab kõigis ühiskondlikes ja sfäärides, mobiliseerib oma ülemvõimu säilitamiseks uskumärgel kõrk materiaalsed ressursid..."¹

¹ «N. S. Lenini 100. sünniaastapäevaks» Nõukogude Liidu kommunistliku Partei Keskkomitee teinud. Tallinn 1970. lk. 33

Nend jõudid ilmestuvad ka Jaapani imperia-
lismi kärselisel etapil. Jaapan laiendab ja
tugevdab oma mõju Aasias ja mujal maailmas,
mitte küll sõjalise järe, vaid majandusliku ja
ideoloogilise ekspansiooni teel. Imperialism tegut-
seb aktiivselt, et pidurdada liikumist tõlkumiseks
ja sotsiaalse progressi suunas ning säilitada
oma endist arenevat kapitalistliku süsteemi
korraldus, säilitada need ekspansiooniobjek-
tid ehk muutunud mujal.

Tamal ajal kasvavad aastast aastasse ja-
apani kulutused relvastusele, suureneb armees
koosseis — tugevnevad militaristlikud kudent-
id.

Pidades silmas eeltoodut on mere arvates väga
vajalik igakülgselt ja hõlpsalt tundma õppida
möödunud sõja põhjust ja käiku, jõuda selgu-
selle, kes olid süüdi teie maailmasõja puhke-
mises.

Teevade ring, mis on võtnud Jaapani esivo-
luga kirjut maailmasõjast, on ulatuslik. Au-
tud töö autor on sadanud oma eesmärges

---

2. Kommunistlike ja töölisperteide rahvusvaheline nõu-
pidamine». Dokumentid ja materjalid. Moskva,
5.-17. juuni 1969. Tallinn, 1969. lk. 56

käsitleda üht kitsamat loiku sõjaseisundmustest ja nendega seotud probleemidest: Jaapani imperialistide pealtingistrateegiat ja selle kest-
must sõja erinustel aastatel (1941-1943).

Autor püüab anda Jaapani agressiivse välispoliitika põhjusi ja rõhutada ekspansio-
nistlike plaanide väljerejunevust „seemne-
sõja“ eluand aastatel. Lääslevas diplomai-
toos on peatähelpanu koondatud nende stra-
teegiliste plaanide väljetootumisele, mille es-
märgiks oli Jaapani ülemvõime kehtesta-
mine Vaikse ookeani basseinis. Järgnevalt
on käsitletud nende plaanide tegeliku ellu-
rakendamise ja nurjumise aastail 1941-1943.

Luna võitlus Vaikse ookeani sõjateaduse
moodustas ühe osa teise maailmasõja käigust,
mis on antud teemat käsitletud ka sündmuste
sõja peamisel – Nõukogude-Saksa – viidul.

Kihtlasi on peetud vajalikuks käsitleda lühiki-
dalt ka Jaapani-Nõukogude Liidu suhetest
ning strateegilistest plaanidest, mida Jaapan
koostas võitluses Nõukogude Liidu vastu.

Töö on peetatud heljaks peatükiks.

Erinemi peatükis antakse lühivõtteid impe-

realismi arengust Jaapanis pöörates peamiselt tähelepanu agresseerivate tendentide kaudu käesoleva sajandi 30-ndatel aastatel. Töös käsitletakse erinevate sõjakollete tekkinut Aasias ning agressioonide sõjalise liidu väljarejunevust Jaapani - Jaasamaa - Itaalia vahel. Koik see oli otsuse pinnal, millel võrsusid „sunni sõja“ strateegilised plaanid.

Teine peatükk on pühendatud strateegiliste pealtingiplaanide väljatöötamisele. Neis võitluses ilmnud pöörast Vaiksel ookeanil. Selles osas on raadeldud sündmust ajavahemikul juuli 1940 - detsember 1941.

Täin käsitletakse konkreetse sõjaplaani kujunemise näiteid, kusjuures autor on võtnud peamiselt aluseks 1941. a. toimunud Keiserliku Jalaväe sõjaseaduste protokolli.³

Nimetatud peatükis on autor piüelnud näidete ja selete teravaemist Ameerika Ühendriikide kui Jaapani peavõitluse ja nõitluse Vaikse ookeani baseini valdajatele. Kõitlides olid maad lotte 1941. a. toimunud

---

3. Japan's Decision for War. Records of the 1941 Policy Conference. Translated, edited and with introduction by Nobutaka Ike. Stanford 1967

Jaapani - USA läbirääkimiste raamistik, püütakse
välja teha need momendid, kus Hinnel võtke
selgelt kahe riigi vahelise vastastolde lepi-
tamatus, mis paratamatult pidi viima sõja-
lde kokkupõrkeni.

Kolmas peatükk käsitleb sõja algust
Vaiksel ookeanil. See osa on pühendatud ühe
väga olulise operatsioonide jaapani milita-
rühade pealtingistrateegias s.o. viimasele
USA suurimale mereväebaasi Vaiksel ookeanis -
Pearl Harborile.

Töö viimane peatükk käsitleb sõjaseisund-
muri aastatel 1941-1943 peo rats teheline
elkõige strateegia muutumist. Selles peati-
mis analüüsitakse Jaapani suure eden põh-
juri võimel sõjaseisundil ja vaadeldakse
pealtingistrateegia kiire muutumise kiir-
must.

Sõjaseisundil Vaiksel ookeanil ja sel-
lega seotud probleemid on alati pidvalt
apaleolaste huviepunktis. Vastavad kirjandust
on ilmunud nii jaapani, inglise, ameerika
kui ka nõuajude autorite sulest.

Mõningal määral on olnud võimalik kasutada ka Tokio protsessi materjali.⁵

Teaduslike kirjanduste on too autor kasutanud jaapani propagandiste ajaloolaste poolt koostatud väiksemaid kogumisi «История войны на Тихом океане».⁶ See materjal uurimus annab põhjaliku ülevaate jaapani ajaloost aastast 1931-1951. Tüüpse väärarvamuse sümpen on kirjeldatud faktiline materjal ja peale selle on uurimus lisandena ära toodud suur hulk dokumentaalset materjali, mida autorid teos on kasutanud.

Spetsiaalsed uurimused, mis käsitlevad sõjategevust Vaiksel ookeanil strateegia seisukohtalt, pole mõnede autorite arvamus, millel aga on oluline arvamus kirjanduse jaapani välispoliitika ja diplomaatiline võitlus kohtu teise maailmasõja eeltohtul ja sõjaperioodil.

Selles teos on põhitähtselt kasutatud G. Se-
notjanovi ja D. Goldbergi monograafia-

---

⁵ «Из материалов Токийского процесса «дело о военных преступлениях». «Международная жизнь». № 9, 1968. г. стр. 156-160; № 11, 1968. г. стр. 151-160

⁶ «История войны на Тихом океане» в пяти томах. Москва, 1957-1958

leid. ⁷ Mõlemas autori tööd põhinevad üksikutele allikmaterjalile. Eriti paistab selle poolt suure hulguti kasutatud G. Sevostjanovi uurimus diplomaahtluse võitlust ülemvõitumise pärast Väikesel ookeanil. Sevostjanovi uurimused annavad hea ülevaate Jaapani ja Lääne suurriikide omavahelistest suhetest, näitavad nende riikide vastastolulisi hoo Väikese ookeani basseinis valdumise küsimuses.

D. Goldberg on pööranud suuremat tähelepanu Jaapani suhetele Põhjala mere Lühedele, samuti keskleb ta põhjalikult Jaapani-Jaane suhetel autorit juurdole.

Võitlust Väikese ookeani basseinis keskleb ka V. Avarini teos.⁸

Pearl Harbori ümardamisega seotud küsimusi on kõige põhjalikumalt vaadeld

---

⁷ G. Sevostjanov. Полити́ка вели́ких держа́в на Дальнем Восто́ке накануне́ второй мировой войны. Москва, 1961;

G. Sevostjanov. Дипломатическая история войны на Тихом океане. Москва, 1969;

D. U. Goldberg. Внешняя политика Японии (сентябрь 1939 — декабрь 1941). Москва, 1959;

D. U. Goldberg. Внешняя политика Японии в 1941-1945. Москва, 1962;

⁸ V. Avarini. Борьба за Тихий океан. Японо-американские противоречия. Москва, 1947

nud N. Jacoblev.⁹

Ameerika ajalehtede tööd on leidnud
kannatamist L. Morton'i töö¹⁰, mis käsitleb sõja-
tegevust Vaiksel ookeanil USA rindealalt
lähitudes. L. Morton'i töö peitab palju väärt
faktilise materjali poolt.

Teise ameerika autorina võiks märkida
A. Roth'i raamatut "Dilemma in Japan",¹¹
mille autor toob hästi välja Jaapani ma-
poliitika kui jaapani sõjategevuse
sellel ajal.

Mõnel määral on antud diplomaatiliselt kir-
jutamisel kannatust ka inglise autorite J. W. Kirby,
W. H. Elsbree ja F. Jonesi töid.¹²

9 H. H. Jacoblev. Задача Тихо-океанской войны. Москва, 1968

10 L. Morton. Strategy and Command the First Two
Years. The War in the Pacific. Washington, 1962

11 A. Roth. Dilemma in Japan. Boston, 1945

12 vt. J. W. Kirby. The War Against Japan. V.I
London, 1957;

W. H. Elsbree. Japan's Role in Southeast Asia
National Movement 1940-1945. Cambridge, 1953;

F. Jones. Japan's New Order in East Asia.
Its Rise and Fall 1937-1945. London, 1954

Lääne autorid lähtuvad oma uurimuste koden-
likest ajalookontseptioonidest. Iseloomulikuks joo-
naks neis töodes on piirda õigustada oma ma-
poliitikat kagu-Aarias ja Väikesel osaväljal.
Nende tööde väärtuslikuks külpeas on ükste-
kümnete põhjalik käsitamine.

Peale eelnimetatud, spetsiaalselt Jaapa-
ni põhendatud uurimuste, on töö autor-
itruumid ka teinud maastumaarjise üldisõstlus-
tega.¹³

Töö koostamisel on autor juhendunud
V. I. Lenini töödets imperialismi kohta¹⁴ ja
elpool teodud raasafe rahvusvahelise kom-
munistliku liikumise dokumentidest.

---

13 vt. Г. А. Делопин. История мирового банка.
Москва, 1958

Две фазы. История мирового банка 1939-1945 гг.
Сростенение и торатуреский одзор. Москва, 1956
Э. Таннелеккер. История мирового банка.
ног пег. Роподика. Москва 1956

14 vt. V. I. Lenin. Imperialism kei kapitalismi
kõrgem staadium. Teond 21. köide. Tallinn 1953
lk. 173-281

V. I. Lenin. Imperialism ja sotsialismi ksheneamine.
Teond 23. köide. Tallinn 1953. lk. 93-107

V. I. Lenin. Kommunistlike Internationali II kongress 19. juuli-
7. august 1920. Teond 31. köide. Tallinn, 1955 lk. 185-232

Jaapani imperialismi agressioonese
kõnn XX saj. 30-ndate aastail

Kapitalistlikule arengutele annis Jaapan
suheliselt hilja. Kapitalistlik tööstus hakkas
arenema XIX sajandi teisel poolel. 1867.-1868.a.
toimunud kodanlik revolutsioon jäi lõpuks
siinats. Jaapani põllumajandus säilis
põlluhodake olemusga maavaldus. Jaapan
jäi endiselt monarhistlikus riigiks. Kõrgem
võim Jaapanis kuulus keisrile. Parlamendi
ja ministrite kabineti õigused olid piir-
atud. Suur osa riigi juhtimisest etendasid fa-
hivalt parlamendit kõrgeimal seavad
organid: Salanõukogu ja genro⁺. Riigi
poliitiline küsimustes kujunes nende mõju
määravaks.

Eriline koht Jaapani poliitikas elas
kuulus sõjaväelisele kildkonnale. Sõjavägi

+ Salanõukogu ja genro-nõuandvad organid kuulusid jama-
genro-nõuade, keisrile lähedaste poliitilise tegelaste nõukogu
laksas eristatuna 1940.a. Olulist tähtsust kanti ka
perioodile enne Salanõukogu, mille teost võtsid om kuisile
lähedand poliitikutegeland, sõjaväeliste ringkondade juhid, pu-
ja välisministrid. Tähtsamate poliitiliste otsuste vastuvõtmisel
võibis ka keiser.

kujuatas endat kasvavat poliitilist jõudu. Japa-
nõgede ülemjuhatajaks oli keiser. Japa- ja vene-
ministrid määrati tugevusest suurele kõrgu-
mate sõjaväelaste hulgast. Need oli õigus pöördu-
da otsealt keiseri poole, arvestamata presidend-
iga. Nimetatud ministrid polnud vastavad
parlamendi es.²

Imperialismi staadiumi jõudis Jaapan
käslema sõjandi algul. Imperialistlikus Ja-
pans tähtis sõjaväelise üldisuse ja fio-
daalne bürokraatia seim oratõhtus, kusjuures
see põlmas tihedalt läbi monopolistide kege-
munga. See on üks Jaapani imperialismi
eriti suure agressiooni põhjuri.

Järgnevalt vaatlesime ^{me} kolme kõrge du-
lismat tegurit, mis põhjustasid Jaapani
imperialismi eriti suure agressiooni.

1) Majandusliku baasi nõrkus.

Jaapani endis loodusrikkus ja maavarside
leiusohed ei rahuldanud areneva tööstuse va-
jades. Toorainete puudus sundis Jaapani mo-
nopolisti asuma kollemaalne ekspansiooni
teel.

Majandusliku baasi nõrkus tingis ka välis-

kapitali suure osatähtsuse jaapani majandus-
elus. ... ilma tein maa tootmisel ei saa tal olla
mitte mingisugust inimest rahandusliku ja
sõjalise jõude",³ märkas Lenin.

2) riikliku mitmus

Mahajäänud põllumajandus ei suutnud varustada
tööstust toorainetega, ega toota nõutaval hul-
gal toiduaineid. Töötavate meeste osajõud oli
määr. Rahva madal elatustase ja foodalsete
igandite sätelamine külas takistas ühtki kerge ri-
kuse teki.⁴ Jaapani kapitalismi sotsiaalsed
nõuded soodustasid agrariaalse kaudse
tugevumist. Võlitsuvad alamid püüdsid la-
hendada probleemi sõjalise ekspansiooni teel.

3) sõjaline jõe monopol⁵ kaug-Idas.

Tugev sõjavägi sai Jaapani imperiaalistide
kavatsuste elluviijaks.

Agrariaalsete nõudete tagamine tuleb
märkeid ka Jaapani nõudset poliitilis-
geograafilist asendit. Jaapan oli kaugel
tõrget suurtest imperiaalistlikest riividest;
seis lähimad naabrid olid nõrgad Aasia

3 V. I. Lenin. Kommunistliku Internatsionaali II kongress. 3. juuli-
7. august, 1920. Teond 31. köide. Tallinn, 1955. lk. 197

4 A. Roth. Op. cit., p. 75

5 V. I. Lenin. Imperialism ja rahvalikud võitlused. Teond 23 köide.
Tallinn, 1953. lk. 103

maad.⁶

Nagu öeldud, töötasid sõjaväelind riigkonnad tihedas koostöös monopolistide ja fеоdаalsе bürokraatiaga, kusjuures Jaapani agressiivse poliitika suunajaks ja määrajaks olid need töelind perekonnad - monopolistlik kapital draibster. Need, suured trustid Mitui, Mitubiri, Fukuutomo, Jisuda ei viinud laialdast toetust valitsusaparaadis. Kaks suuremat poliitilist parteid Keijukai ja Minseitō, kaitsesid vastavalt Mitui ja Mitubiri huve. Draibater kontrollis nii riigi majandust kui rahandust.⁷

Monopolistide õhutusel algas juba XIX sajandi lõpul võitlus teiste Aasia maade turgude ja tootmisvõimega vallutamise ning nende maade rahvastikuga võitlus. 1894.-1895. a. toimus sõda Hiinaga, mille tulemusel Jaapan kindlustas privilegitud siinusi Korea ja annekturis Taiwan saare. Võit Uue-Jaapani sõjas (1904-1905) võimaldas Jaapani imperialistidel allutada Korea täielikult. Saanti kindlustas Jaapan oma positsiooni Lõuna-Meandžurias. Need vallutusliinid, kaotigland sõjad teiste maade võitlusel näitasid nagu maailmale

⁶ Уетопер... Т. I стр. 18

⁷ А. Ребл. Op. cit., p. 81

Jaapani imperialistlikke inloome.⁸

1914. a. alanud esimist maailmasõda püüdis Jaapani imperialistid ära kasutada oma vallutusplaanide koostamiseks. kuulutades sõja Saksa- ja okupeeris Jaapan Shandongi poolsarni Hiinas ja hoivas praegu kaitstud meresteed Vaikses ookeanis (Marshalli, Karoliini, Mariana saarühmed). Kasutades soodsat olukorda tugedes Jaapan muris Hiinale. 1915. a. esitati Hiina valitsusele nn. „21 nõudmist“.⁹

Esimene maailmasõja aastate sõprus Jaapani tööstus ja reubandus kiire areng. Jaapan saavutas monopolu rühmadi kaug- ja lähedusel. Suuri summasid loigati sõjamatjalede ja relvastuse müügist. Eriti hoogsalt arenes rasketööstus.

Kastate 1914-1920 kannas mäetööstuse teodang rõhkem kui viis korda, masinaehituse teodang enam kui kaheksa korda, metallurgia tööstuse teodang üldtas sõjalele rõhkem kui

⁸ Д. И. Гольдберг. Внешняя... в 1941-1945. стр. 6

⁹ И. Ф. Очерки новейшей истории Японии. Автор: ил.-коп. АН СССР Е. И. Мейер, г.-р ил. коп. А. И. Гальперин, канд. ил. коп. А. В. Варшавский, канд. ил. коп. П. П. Толина. Москва, 1957. стр. 3

Х. Т. Фугус. Очерки старой и новейшей истории Японии. Москва, 1955. стр. 98-100

kuus sõda.¹⁰ Jaapan muutus keisririigiks imperialistlikuks riigiks.

Kapitalismi rünnak arenevas ja ookeani- tagustes maades ning uute imperialistlike riikide (Jaapan) tekkinine võib imperialistlike riikide vahelise võitluse krahvemuisele, märkis V. I. Lenin 1916. aastal.¹¹

Jaapani muutumine suurriigiks tõi kaasa vastutunde krahvemuise algõige Ameerika ühendriikidega.

Versailles'i rahulepingu kohaselt sai Jaapan Põhva- ja lõuna-osa mandadi Korea, Maršalli ja Marshalli saartele ning Jaapanile anti üle endised Saksa-osale kuulunud piirkonnad Hiinas.¹²

Versailles'i rahulepinguga lõppes Väike sõja hiinlaste jaotamine suurriikide vahel. Jaapan saavutas domineeriva seisundi ookeani laanetes, kasvatas põhja pool ja peaaegu kogu Mikro-eesas. Ameerika ühendriigid kontrollisid ookeani kirdeosa: Hawaii ja Aleuudi saarestike ning USA-le kuulusid Filipiinid, Guam ja Wake

---

10. Уллеторун... Т. I стр. 27

11 V. I. Lenin. Imperialism kui kapitalismi kõrgeim staadium.

Tõend 22. köide. Tallinn, 1953. lk. 254

12 D. U. Голубев. Мемуары... 6 1941-1945. стр. 78

jaapani mõjuvõim on suuresti aladel.
Inglismaa domineeris peamiselt põhjapoolsetes osades,
Prantsusmaa lõunaosas. Hollandile kuulus rikas
Ida-India ja liinas veel Kuu-Grina laamasa.¹³

Jõudude tasakaal Vaiksel ookeanil oli
ajutine. 20-ndate aastate vastandled Jaapani
ja Ameerika Ühendriikide vahel kasvavad. Sel
perioodil valmistuvad Jaapani imperialistid
energiliselt võitlusse kolooniate ja mõjuvõimude
ümberjaotamises üht Vaikse ookeani bassenis.

Vallutusplaanide elulises koostisosas oli
Hiina küsimus. 1922. a. Washingtoni konverentsil
allkirjutatud kokkulepe¹⁴ tunnustas Hiina ter-
ritoriaalset terviklikkust ja puutumatust. See
lepe oli tarkustunne Jaapani imperialistidele,
kes unistasid Hiina muutumise oma kolonias-
valduseks.

1927. a. võimude tulevad kindral Tanaka
eritas nn. posthiora s.o. avalikult agressiivse
poliitilise programmi. Eelkõige pidas kindral
silmas Hiina küsimuse lahendamist.

---

¹³ L. Morton. Op. cit., p. 17

¹⁴ nn. «ühene riigi kokkulepe», mis oli suunatud Jaapani impe-
rialistide taotluste vastu monopoolu sisenõu soorutamises
Hiinas. USA suvel võeti vastu «avatud ühe põhimeede Hiina
suhtes, mis faktiliselt kindlustas USA domineerimise Hiinas.

Konkreetselt käsitleti Hiinaga sõidet süstemi
1927. a. suul Tokyo toimunud m. Ida-Konverentsi.
Konverentsi otsustest algub, et Jaapan seadis es-
mängises valdada Hiinat Mandžuurias ning Mon-
goolia ning muuta need edasise ajumise plat-
darmiks.¹⁵

Jaapani imperialistide kaugeleulatuvat
plaanidest annab tunnistust peaminister Tanaka
salajane memorandum keirile, mille aluses
oli Ida-Konverentsi otsused.

Memorandum deklareerib: „Selles, et
vallutada Hiina, peame algele vallutama Mand-
žuuria ja Mongoolia, selles, et vallutada
maratim, peame algele vallutama Hiina.
Kui me soovime vallutada Hiina, hakkavad
koik ülejäänud Aasia riigid, India, aga
peamisi Lõuna mere (s.t. Väike ookeani bensiin
maad l.k.) meid kartma ja kapituleeruvad.
Maratim võib siis aru, et Ida-Aasia on meie
ega julge meie õigustele vastu seista.
Selline on plaan, mille meile pärandas Im-
perator Meidzi, ning selle edest oleme

---

15. Утопия... Т. I стр. 104-105

suur määral mere jaapani Impeeriumi ex-
sterritiinim.¹⁶

Tanaka jätkab: „Mere piirne võtma karot-
lunde portuugali abinõud, et kindlustada oma ot-
suri ja privileege Mandžuurias ja Mongool-
lias. See kindlustab nende võimaluse arendada
oma maubandust. See mitte ainult ei taivsta
Hüing oma majandusliku arengut, vaid ei lase
see Euroopa riikide ja Ameerika mõju. See
on aian mõeldav ja kõrge efektiivsuse poli-
tika.¹⁷

Yugo pidas Tanaka esimeses ülesandes
Mandžuuria ja Mongoolia okupatsioonist,
mille kohta ta esitas memorandumis tähts-
sajaldu plaani.¹⁸

Juurinud tähtsust omistades Tanaka kõrg-
Hüing vallutamisele, sest taan selle mees ressur-
sividele pidi saama võimalikes Indias, Vaikse
okeani barmini ja mugi Euroopa anastamine.¹⁹

Õnneks kaheldi Tanaka memorandumis
autentsuses, ei peetud võimalikuks, et riigijuhid
võiks esitada niivõrd avastuslikke plaane,

---

16. Уотопия... Т. I. стр. 338

17 Таеи мее.

18 Таеи мее. стр. 339-353

19 Таеи мее. стр. 338

kuigi Jaapani välispoliitika järgnevat aastakümnet nimetas tõeliseult Tšangsi memorandumini autentsust.

1929. a. alanud ülemaailmne majanduskriis tabas Jaapanit rängemini kui teiste kapitalistlike riikide, et elavad finants- ja majandusriigid ning kriiside- ja sõjajärgsed olid kõrgema jaapani majanduse ürgi domineerivat kraasi.²⁰ Tööstus- ja kaubandus- ja Jaapani majandus alati suurel osal endasid välis- ja kaubanduse maht langes katastroofiliselt.

Jaapani ekspord 1931. a. oli peaaegu teinud korda võrreldu kui 1929. a.²¹

Kriisi olukorras teavustid nii majandusriigid kui ka sõjajärgsed riigid.

Majandusriikis viis väike- ja keskmise materjali olukorras järsku halvenemisele, mis on laostus tõeliseult.

Suurkapitalistid teadustasid igati seda protsessi, püüdsid seavutada ainevalitset postreekon majanduselus. Jaapani valitsus²² teostas suurekapitalistide hevidele

20. Oupen... op. 116-117

21. Tšangsi mee

vastavalt poliitikat, ei rahuldanud täielikult
Väike- ja keskkodanliku nõudmist. Nad ring-
konnad kujunesid kõige agressivsemate meeli-
olude kandjaks. Väike- ja keskkodanlike kih-
tide rahuldamatuse leidis väljenduse suurel
fašistlike organisatsioonide tegevuse hea-
gustumises. Laia kolapinda leidsid fašist-
likud ja agressiivsed tunded sõjaväes, mis
jaapani armee ja laevastike põhikõrde
pärines just Väike- ja keskkodanliku kulgast.

Ekspansionistlike ja agressiivset plaane
propageerisid elavate noored ohvitser-
id. Nad kehtisid valitsusel ette otsustusvõtmist
ja nõustusid võltopoliitilistes küsimustes.
Noored ohvitserid nõudsid kohest sõjalise
ekspansiooni alustamist.

Nimetatud ringkonnad küll kehtisid
valitsuse poliitikat, kuid tegelikult ne ei
ole põhivõttelisi erinevusi fašistlike orga-
nisatsioonide ja valitsuse eesmärkides.
Mõlemad pooldasid agressiivset võltopoli-
itikat, erinevad nende vahel olid tein-
järgulise tähtsusega.²²

22. Ореку... "ср. 139-142

Õnneses agreemiooni objektiks sai Mandžuuria, mida Jaapani kapitalistid olid alati pidanud oma "neopüürusnaaks".

Majandusriisi tulemusel kujunenud rahvusvaheline olukord seostas Jaapani imperialistide plaanide elluviimist. Kiirematena revolutsioonide liikumise edust Hiinas ja Nõunogude Liidu järjekindlast tugivõimendust, kõigi rahvusvahelise imperialismi hea meeleplatsidarni loomist nõrkemas Hiinas ja Nõunogude Liidu vastu.²³

1931. a. septembris algas Mandžuurias okupeerimine. Kirde-Hiina omas suurt tähtsust mitte ainult kui platsidarn edasitungiks, vaid Mandžuurias oli Jaapani tööstuse oluline territoriaallikas (süsi, malm; põllumajanduslikud kultuurid) ja samal ajal oli Jaapani monopolistidele võimalus paigutada oma kapitali Mandžuurias majandusse (enti transporti, mää- ja metsatööstusse).²⁴

---

²³ «Ореку...» стр. 142

²⁴ «Олаторуа...» стр. 169

1. märtsil 1932. a. kuulutati Jaapani im-
perialistid välja Mandžuuria „iseseisvuse“.
Mandžuuria territooriumil loodi mario-
netlike Mandžhougu riik.²⁵

Mandžuuria okupatsioon sai koks rah-
vusvahelise imperialismi toetusel. Rahvaste-
liit püüdis ainult Jaapani agressiooni hee-
kumistamisega, midagi konstruktivist-
set ei teinud. Kuid samal ajal võib märgata
imperialistlike riikide vahelise suhte te-
ronnemist. Kirde-Hiina okupatsioon
ja Jaapani mõju tugevdamine idapoolset
Hiina territooriumil kahjustas tunduvalt
lääne suurriikide huvi selle piirkonnas.

1933. a. lahkus Jaapan Rahvaste-
liidust, tehes ettekirjeldes selle, et Rahvaste-
liit ei tunnustanud Mandžhougu'd kui
iseseisvat riiki.²⁶ Sellele anti kindlustas
Jaapan suurema vabaduse oma agressiooni-
plaanide edendamiseks kordamiseks.

30-ndate aastate teisel poolel trav-
nes siinpoliitiline olusord Jaapanis. Järgest

---

25. Орепен... стр. 160

26. Утопия... т. I стр. 368-369

aktiviseeritud sõjalis-fašistlikud grupeeringud, kelle esmärgiks oli sõjaväelise üldseisuga valitsemis moodustamine ja riigis stabiilne fašistlik režiimi kehtestamine.

1936. a. parlamendivalimised toimusid äärmiselt rahvuslaidult ja fašistlikult meelestatud, noored ohvitserid²⁷ alustasid märku. Tervikult toimus endise peaministri Laito, rahandusministri ja tungitud peaministri Okada residentid. Märku- lised hoided kolm päeva Tokio ümbruses oma valduses. Nad püüdsid sõpruse kõrge juhtkonnaga kokuleppel uut sõja- lis-fašistlikku valitsust moodustada.

Kuid „noored ohvitserid“ ei saanud toetus kõigilt Tokio garnisoni osadelt. Lae- vastuse juhtkond kartis arme sõja tugev- demist ja arvas seetõttu putši vastu. Sõjalis-fašistlike putši suuti maha.²⁷

Mõnetatuid grupeering suuti tahtsimele õnplaanide tõttu teine sõjaväeline gru- peering nn. „kontrollgrupp“, kelle esmärgid

27 vt. „Утопия гунно-японской Т. IV Москва, 1965. стр. 654-655
„Омьркен...“ стр. 185

sarnanend niuulilt putiist osavõtnud droitaride
esimõrsidege, kiid ued tegutsend ettevõtlise-
malt, kavarindlamalt. Kiline seund sundu
valitsvate klavvide kõge vakuõetavaa.
,kontrellgruppi' teetand seerimead uuo-
pelistlikeid konturuid (Mikui, Mitubosi, Semi-
tomo, Yamada), keivile lähedand aruto-
krestlikeid ringrouad ja suur osa kiudra-
litest.²⁸

Võtmule keli Hiroto kabinet. See märkis
unt etappi Jaapani imperialistide teel
,suure sõjale. Hiroto kabineti esmõr-
gkes eli sõjalise diet-suuri keliustkuiia
Jaapanis endas, vätinpolitikas ags
võeti seund agreniooni kavendamiseli
Hiina ja ko Nõukogude Liide vastu.²⁹

7. augustil 1936 a. kiinutati konk-
kretne programm Ida- ja Kageu-Aasia
vallutamiseks, m., Rahvusliku poliitika
põhiprintsiibid.³⁰

Programmis öeldi, et Jaapan peak
saama „stabiliseerivaks jões Ida-Aasia“

28. Очерк... стр. 186-187

29. Та же же.

30. Укрепля... Т. II стр. 340-343

ning kindlustama seal piiramatu võime. See-
ks sellega pidid toimuma põhjalikud muudatused
mii Jaapani poliitilises elus, majanduses kui
ka administratiivalal. Ümberkoraldused pi-
did tagama tootsed tingimused ühismõd-
like arvumise unifikatsioonis, kiireks rel-
vastumiseks ja töötööstusele hõlvavapalike
resursside ning materjalide kindlustami-
ses.³¹

Enimem sammuna „Ida-Aasia stabilisee-
riinise“ kavandati Põhja-Hiina okupatsioonist
ja selle piirkonna muutmist „antikommu-
nistlikus toonis“. Järgnevalt nähti ette
koos Hiina vallutamise. Programmis rõ-
hutati vajadust anda uusi sõjajäde ko-
reas ja Mandžuurias paiknevale armeele
täienduses, et anda neile otstaru lõik
sõja algul.³² Programmis nähti ette ka
Jaapani ekspansiooni laiendamist koos-
Aasias ja Vaikse ookeani basseinis, mis
omakorda tingis Vaikse ookeani sõjalahas-
tiku suurendamist, et tagada ülemaal

31. Орепу... стр. 188

32. Утопу... Т. II стр. 342

Ameerika ühendriikide sõprjõudedest võt-
malt osavõtu läänepool.³³

Pärast ekspansionistliku programmi vastu-
võtmist hoogustas Jaapan laenukasutuslikku
majanduslikku, sõjalist, diplomaatiliselt ja
ideoloogiliselt ettevalmistust sõjaks.

Jaapani militaristid armid palaviku-
lindt laiendada masinõöstust — tehnapäevs
sõjamaarua alustage. Tervatoodang saavas
kümnegaastaul (1930-1940) 1,8 miljoni tonni-
ni 6,8 miljoni tonni. 1930. a. tootis Ja-
pan 500 autot ja 400 lennukit. 1940. a.
oli need näitajad vastavalt 48000 autot
ja 5000 lennukit. Sama kiirus tempo au-
hes laenukita.³⁴ Suurt tähelepanu pöördati
energeetika ja rüütuotmuse kiistmusele.
Nafta tootmisse üle kiidutati riiklike kost-
rale, ehitati uusi naftatootmuseid.
Riik toetas neid ettevõtteid subsideerimise
andmisega.

Ilmeks pidi Jaapani valmiskemi-
st „nunes sõja“ annab tabel, mis näitab

³³ U. S. ... op. cit. 342-343

³⁴ L. Morton. Op. cit., p. 54

sõjaliste kulutuste kasv aastast 1931-1940.

Aasta	Sõjaline eelarve (miljonites peenides)	Sõjalise eelarve os üldelarves %
1931	434	29,4
1932	733	37,6
1933	873	39,2
1934	955	44,2
1935	1032	46,8
1936	1105	48,4
1937	3557	71,6
1938	6097	75,4
1939	6417	71,7
1940	7266	65,9

Mälu, et kulutused sõjalistes vajadustes kas-
vanid aastast aastasse. Järsk tõus toimub 1937.
elarus, kus sõjalised kulutused on tõusnud
enam kui kolm korda võrreldes eel-
aastaga. Selle põhjuseks oli Jaapani - Hiina
sõja algus, mida lähemalt käsitletakse edaspidi.
,Suure sõja' ulatunud aastate (1938-1940)
kavas sõja eelarve melgi.

Isamielise vajaduse militariseerimise
ninga kasvusega sõjaväe isiklike koosseisu

35 L. Morton, Op. cit., p. 55

muundamine. 1937. a. algul oli armee 450 tuhat meest, aga juba sama aasta lõpul lähenes see arv ühele miljonile.³⁶

Järgnevatel aastatel kannas armees veelgi. Kindralstaabis ja armee ning laevastiku juhtsapidis hakati välja töötama konkreetseid sõjaplaane.³⁷

Sõjavalmistamisel oli omas olemas ideoloogilistel teguritel. 1936. a. maas koostati majanduse plaan propagandategevuse edendamiseks. Treiningsõna üle seati riik range kontroll. Igati propageeriti militaristlike ja ultranatsionalistlike ideid. Rahvalt viiaksti, et kõik majanduslikud, poliitilised ja sõjavaland vastused on ülitavaid ainult sõja abil. Ainult sõjaline ekspansioon võib päästa jamaat rahus hävingut.³⁸

Laialdast sõjapropagandast tegid arvukad fasisistlikud organisatsioonid. Näitks fasisistlik ühing „Must Draakon“ nõudis müüvitamatut sõja alustamist. Üldhariduslikes ja üliõpilises seati riik sõjaväelise õpetus, mis hõlmas

36 Г. Н. Лебедевский. Понятия... стр. 27

37 Сõjaplaanide väljatöötamine liialt lähemat käsitlemist töö II peatükis

38 Г. Н. Лебедевский. Понятия... стр. 28

ühe kolmanda üldist õppeajat.³⁹ Luge tei-
mus kogu ühiskondlik-politilise elu miti-
tarisemine.

Diplomaatiline ettevalmistus sõjas 30-ade
aastate teinud peeld sisnes eelkõige liitlaste
leidmas Euroopa imperialistlike vägede hul-
gast.

Jaapani loomulikus liitlases võitluses
ilemõitme pärast Aastat, kujunes hitlerlik
Saksamaa, kes nagu Jaapanigi püüdis leida
võlga päisem majanduskriisijärgset raskes-
tust sõjalise ekspansiooni teel. Mõlemad
riigid taotlesid Versailles'-Washingtoni
süsteemi liivide riimist ning kolooniate
ja mõjusfääride ümberjotamist maailmas.

1935. a. suvel algasid läbirääkimised
liidu võlminemise üle. Ja 1936. a. 25. novembril
kirjutati alla, Kommunistliku „Internatio-
naali“ vastasele lepingule,⁴⁰ mis on tuntud
Kommunisti-vastase parti nime all.

Mõlemad pooled püüdsid maailmas
avalikusel nõidats, et tegevalt on aiant

---

39 Г. Н. Левова. Воспоминания... стр. 29

40 «История...» Т. II стр. 343-345

ideoloogiline võitlus, kommunistliku vaster.
Seda eesmärki silmas pidades on sõnastatud
ametlikult avaldatud lepingu tekst, mille ar-
tikel 1 kõlab järgmiselt: „Nõudmed lepingu-
osalised kohustuvad teineteist informeerima
kommunistlike, internatsionaali tegevust, kon-
sulterina majaline abinõude tarvituse võt-
mise küsimuses ja tihedalt koos töötama
nende abinõude elluviimisel.“⁴¹

Parti tegelike eesmärk ja valloom selgus
täielikult alles pärast teie meelustaja
loppu, kui Kaug-Ida Rahuvahelise Soja-
tribunali poolt teodi avalduseks ette ko-
minterni-vastase parti juurde kuulunud
Salafame kokkulepe, mis oli suunatud
Nõunõude Liidu vastu. Selles deklaratsio-
natses: „Saksamaa ja Jaapan kohustuvad
mitte võtma tarvituse abinõude, mis võik-
sid kergendada Nõunõude Liidu seisusid,
juhul kui üks lepinguosaline astub võtta
Nõunõude Liiduga. Kui tekkis taoline si-
tuatsioon kohustuvad pooled läbiarutamis

---

41. Урагуа... Т. II стр. 343

abinsoud, mis diid vajalikud ühiste huvide kaitsmises.

1937. a. ühine kominterni-vastane pakting fašistlike Itaalia. See pakt pani aluse sõjalo-agressioonide liidule, mis oli suunatud ulatsege Nõukogude Läädu vastu.

Jaapani imperialismi rahvusvahelise positsiooni kindlustamine sõdustas agressiooni laendamist Hiina vastu. 9. juunil 1937. a. telegraafis Kwantungi armee juhataja kindral Todzjo kindralstaapi, et on reabunud sõdus moment Hiina üindamises ja seifand ne Nõukogude Läädu kallide tungimises.⁴³ Tokios eldi arvamusel, et vätee sõda Hiinaga toob Jaapanile kerge võidu ja annab suurt tulu monopolistidele. Ita-Natsi okupeerida Põhja-Hiina, mis di eriti rivas maapõuevarade poolest. Liginaudstel arustustel anes val üle poolde kogu Hiina kivipõuevaradest ja pool rauamaagi varadest. See rajoon oli tuntud ne omne juurell ja velle toodanguks. Ka sõjaldest sõda-
pehant onas ta elust tähtsust kui edasi-

42. Историю... Т. II стр. 344-345

43 Г. Н. Удальцов, Фашизм... стр. 36

44

tungi-plattdarm lõuna suunas.

7. juulil ründasid Jaapani sõdurid Hiina vägesid Lugouqiao jaama lähedal Pekingist põhjapool. Selle "intridendiga" algas valitsemis Hiinale. Augusti keskel tungisid Jaapanlased Shanghai piirkonda⁴⁵

Suga haaras sõjatuli muutis Hiina territoriumist. Jaapani edule aitas suurevalt kaasa Hiina valitsuse ebakindlus ja passiivne poliitika ning keisi imperialistlike riikide mittevahelise poliitika. Kuid Hiina rahvas jätkas võitlust, juhtivat osa võttes organisatsioonil ebendas Hiina Kommunistliku Partei tegevus.

Jaapani pidi tunnustama, et võitluses Hiina vastu oli nurjunud. Jaapani imperialistid pidid mobiliseerima ühe⁴⁶ uuri reserve, et võitluses oma positsiooni.

Sõda kujunes pingajalaks, nõudis tohutuid inimressursse ja materiaalselt suureneni.

Samaaegset lahingutege Hiinas võttis

44 Г. Н. Семенов. Политика... стр. 36

45 "Определен..." стр. 195-197

46 "История..." т. VI стр. 184

Jaapani ette kallaletung; Nõukogu Lii-
dud. Nõukogu Kaug-Ida vallutamise plaan-
ne töötati välja juba aastaid, suspensiooni miinimum-
programm nägi ette edasitungi kuni Bai-
kali järveni.⁴⁷

Enalgu kavutati n.ö. pinda sondeerida,
tundma õppida Nõukogu Liiidu sõprjõude-
de ettevalmistust ja tugevust.

Enimuse hinnanguobjektis valiti Mand-
zhouguo riigiga piirne Harani järve piir-
kond. Jaapanlased kavatsid vallutada
Laozjornaja kõrgendike, millel oli väga suur
strateegiline tähtsus. See ala oli Nõukogu
Primorje vära, platsidarm kallaletungiks
Kaug-Ida tähtsaimal sõdamaal Urdi-
nostokile. Ilgusel päevadel oli sõdamaal
kõrgendikult hõrte nähtav.⁴⁸

20. juulil 1938. a. esitas Jaapan Nõu-
kogu Liidule noodi, milles nõudis eelpaol-
nimetatud kõrgendike üleandmist Mandzhu-
quo'le.⁴⁹

---

47 T. H. Улооорнов. Таласуу... с. 297-298

48 Талу мее. с. 311

49 Талу мее

Nõukogude liit reeldus tähtsast sotsiaal-
last nõudmest, müüdes lepingutele, mille alusel
nimetatud piirkond kuulus Nõukogude Liidu
koosseisu.⁵⁰

29. juuli marahommikul tungisid Jaapani
väed Nõukogude territooriumele, kuid määri-
misväärtust eda nad ei saavutanud. Nõu-
kogude Armeed väeosad ontsid viis vesta-
pauer ja juulis 11. augustis oli Nõukogude
Liidu territoorium täielikult vabestatud.⁵¹

Kanami-nõudmused sundisid Jaapani
imperialiste tõsiselt kaaluma oma välis-
olekut, suure sõjas Nõukogude Liidu vastu.

Kuid Kanami õppetunnid ei muutnud veel
Jaapani imperialistide plaane Nõukogude Liidu
suhtes. Oodati sobivat momenti uue agressioo-
ni-kohteks. Osa Jaapani sõjaväejuhte oli arva-
musel, et enamalt on hädavajalik kindlustada
Hiinas ja muutsid Hiina hästi varustatud plat-
dermis sõjas Nõukogudemaaga vastu. Sotsia-
lisuslohtu toetand Põhje- ja kesm-Hiinas aru-
vate Jaapani monopolistidele kuuluvate

---

50 Г. А. Левостанд. Политика... стр. 311

51 Оперу... стр. 212

kontrollide ja pankade omanikud. Hoopis
tugevam gruppe ning Jaapani imperialiste,
keda toetas dzairbatsu ja valitsus nägi ko-
hens võrre võimuse. Nõukogu liiduga pää-
nust kõigist hädadest, mida tõi kaasa
põhjaajalikus ja raskest kujunenud sõda
Hiinas. Nad lootsid raskete Ida-Siberi
rikkalike loodusvarustega Jaapani sõjalis-
majandusliku potentsiooni järsk tõstmis-
eks. Kõiklasi lootsid nad Keisy-Ida kol-
vamisega võluda Hiina vältimatuks
ja murda hiina rahva vastupanu mu-
zeme vaevaga. Pealegi oleks edukas sõda
Nõukogu liidu vastu tõstnud Jaapani
autoriteeti imperialistlikus maailmas.⁵²

Teeroid pidanud Jaapani sõjaplane-
erijad vajalikeks vallutada esmalt Mongoolia
Rahva vabariigi territoorium ja sellelt
võimalt lohtudes alustada võrre võimust Nõu-
kogude liidu vastu.⁵³

Et vältida Jaapani agressiooni ohu

---

52 Г.Н. Семенов. Памяти... стр. 442

53 „Орехи...“ стр. 213

langevust, oli Mongoolia RN valitus 12. märtsil 1936. a. sõlminud Nõuoguude liiduga vastastikusel abistamisel lepingu, mille kohaselt toodi Mongoolia RN territooriumile Nõuoguude väed.⁵⁴

See fakt oli Jaapanil teada, kuid selle vaatamata loodeti tema omal soovimatuks postitsiooni edu saavutada. Püünaobjektiks valiti Kalhin-Goli jõe rajoon. Positsioon oli Jaapani sohv, kuna läheduses annaks suurt raudreservi, aga Mongoolia RN vägedel oli lähim raudteejaamahi 600 km.

11. mail 1939. a. ületas Jaapani väesalk Mongoolia RN piiri ja ühendas piirivalve ühikust. Looditud edu ei saavutatud. Võjatgevus jätkus kuni sama aasta septembrini ja lõppes Jaapani vägede puustamiseks Nõuoguude ja Mongoolia RN armee ühiste jõududega.⁵⁵

Lüüasaamine Harani ja Kalhin-Goli

---

54 Хроника по новейшей истории. под ред. Б. Г. Гафурова. Т. I. Москва, 1960. стр. 706

55 «Орпки...» стр. 214

juures sundisid Jaapani imperialiste tegema omapoolset järeldusi Nõukogude Armei võitlusvõime kohta:

1) Suurim ja tarkivõimekumand, mis moodustavad Nõukogude Armei maavägede loogijõu alus, ületavad sunduvalt Jaapani armei vastavaid nägeseid nii oma tulejõult kui ka tehnika varustatuse poolest.

2) Nõukogude Armei on võimaline ka eesrõudsa transportidude koondama rüüri ja sõjatehnika rajoonides, mis annavad raudteedest kaugel

3) Nõukogude Armei on mobiilne ning on võimaline igas lahingus valida erinevat taktikat

4) Nõukogude Armei on palju tugevamaks kui Jaapanlased arvavad.⁵⁶

Õlaõnnestumised Kalkin-Joli juures sundisid Jaapani valitsust ja sõjaväeringkondi tõsiselt taotlema Nõukogude-vastase sõjalise liidu sõlmimist Saksa ja Itaaliaga.

Juba 1938. a. algasid Prülis Jaapani ja

---

56 С. Карев. Июнкерская армия в боях за Гитлером и Тухачевским. Москва, 1964. стр. 33-34

Saksamaa läbirääkimised Kominterni-vastase pakti tugevdamiseks - sõjalise liidu sõlmimiseks.

Osima, Jaapani saadiku Saksamaal, sõnade järgi soovis Jaapani kindralstaap sõlmida sõjalist liitu, mille jõustumisel Saksamaa oleks nõustunud astuma sotsiaalse Nõukogude Liidu vastu Jaapani - Nõukogude Liidu vahelise sõja puhul ja vastupidi. Jaapan oleks nõustunud kuulutama sõda Nõukogude Liidule, kui oleks puhunud sõda Saksamaa ja Nõukogude Liidu vahel.⁵⁷

Tekinud lahkumised Jaapani ja Saksamaa huvide langevad ühte. Saksamaa ei soovita mingisuguse sõlmimist, mis oleks olnud suunatud ka Ameerika Ühendriikide, Inglismaa ja Prantsusmaa vastu, sest Saksamaa kavatses enne Nõukogude Liidule kollektiivset alustada Inglismaa ja Prantsusmaa. Kuid Jaapan

---

57 Стенограмма Токийского процесса от 16 октября 1946 г., стр. 70. Цит. по Ю. Н. Осоловко "Из истории создания антикоммунистического германско-японско-итальянского блока накануне Великой Отечественной войны Советского Союза". Красноярский Государственный педагогический институт. Ученые записки, Т. 9. Вып. I кафедры истории. 1957 г. стр. 182

taotles sel ajal (s.o. 1938.a.) ainult Nõukogude
Liidu vastu suunatud leppe sõlmimist.

Läbirääkimiste käigus teigi Jaapan mõnemi-
gaid järeandusi. Jaapani arvates tulles
sõlmitavat lepingut vaadelda kui Komün-
terni-vastase pakti järgi ja laiendamist,
milles praegusele oleks antatud võimalus Nõu-
kogude Liidu vastu, millele seni loetletud
maid vaadeldaks kui teinjärgulisi⁵⁸

Siinjuures tuleks Jaapan värvitamata
ja tingimusteta abi andmise kohustusest,
kui tema pool alustab sõjategevust.⁵⁹

Lahkarvamus ei õnnestunud kõrval-
dada. Samal ajal tekkisid ka Jaapani
valitsuses ringhõlmedes kahe riigi vahel-
kohad. Osa profašistlikult meelstatud
ministrid pooldas täielikku järeandamist
Tassugaal, kellel on jät nud jaapani
projekti kindlaks ja soovis ainult Nõu-
kogude Liidu vastu suunatud lepingu
sõlmimist.⁶⁰

---

58 Вспомогательная Токийская процессия от 16 октября 1946 г.,

стр. 71-72. Уст. во 10. ч. Окололов «из истории...» стр. 184

59 Там же. стр. 182-183

60 Там же. стр. 184

5. juunis 1939. a. teigi prognoosistliku kirjanduse kabinet uue järelanduse Saksamaal: „Jaapan nõustus ora võtma sõjast Inglismaa ja Prantsusmaa vastu ainult sel tingimusel kui tal jääb võimalus valida väljastamiseks sobiv moment.“⁶¹

Läbirääkimised kestetas Nõukogu liide ja Saksamaa vahelise mittetallalbruyipasti sõlmimine 23. augustil 1939.⁶² Hitler taotles selle lepingu sõlmimise oma positsiooni kindlustamist võitluses Prantsusmaa ja Inglismaaga.

Nimetatud parti sõlmimine andis tegeva hooi Jaapani imperialistide Nõukogu vaeaulike plaanide, kindlustas Kiino vabadusvõitlejate positsioon ja aitas elulise määril kaasa sellele, et Euroopa ja Ida-Aasia agressiivide vaheline kokkulepe jäi sel perioodil sõlmimata.

Olukord muutus 1939. a. sügisel kui Saksamaa tungis kallal Poolale, see agressioonist laikus teiseks maailmasõjaks.

---

61 В. К. Озерков, „Из истории...“ стр. 186

62 Хроника... стр. 273-274

Jõrgnevalt langesid agrumioonid võitluses kind
Euroopa riigid. Prantsusmaa ja Hollandi alis-
tamine ning asfald, et Inglismaa oli so-
bid võitluses Euroopas, avas uus pers-
pektiivid Jaapani imperialistide es. Ed-
minetatud riikide koloniaalvaldused Vaikse
okeani jäi kaitsuses Jaapani avas
sodus võimalus Vaikse ookeani baasimis oma
ülema võimude kaitsealises.

Jaapani imperialistid tõttasid rasku
leppimise oma Euroopa-liitlastega. Jaapani
alpaatun alastati 19. juulil 1940. a. Ber-
liinis läbirääkimised.

Mõlemad pooled leidsid olevat vaja-
liku sõlmida sõjaline liit, mis oleks suu-
retud Inglismaa, Prantsusmaa ja USA
vasta. Läbirääkimised sulgusid kiiresti.

Juba 19. septembril kinnitas Jaapani kei-
serlik Salanõuandega Kolmikpakti sõlmimise.⁶³

Jaapan jäi endiselt kinniseks, et
pakt peab olema suunatud us Nõu-
koogu Liidu vastu.⁶⁴

---

⁶³ "Japan's Decision for War" p. 35

⁶⁴ Ю. И. Демкоков. "Из истории..." стр. 191

27. septembril 1940. a. kirjutati Berliinis alla Saksa-
maa, Jaapani ja Itaalia vahelise sõjalise
liidule nn. kolmikpakti.⁶⁵

Lepinguosalised deklareerisid, et piirajalised
rahu sõlmitamises tuleb anda igale riigile võtma-
lus soovitada omel koht meelekas.⁶⁶

Tegelasprintriibis näti „uue korda loomine
Euroopas ja Ida-Aasias. Lepiti kokku, et Jac-
pan tunnustab ja austab Saksa- ja Itaalia
juhtivat positsiooni, uue korda loomisel Euroo-
pas (51) ja Saksa- ning Itaalia suunata-
med Jaapani juhtivast omel uue korda loo-
misel Ida-Aasias. (52). Oluline on lepingus
§3, mille kohaselt Saksa- ja Itaalia ning
Jaapan kohustuvad osutama igakülgselt vast-
astavast abi juhul, kui üks lepinguosalistest
riikidest langeb kallaloleva sõja tõttu riigi-
pealt, kus sel ajal ei võetud omel sõjategeva-
st Euroopas ega Jaapani - Hiina konflik-
ti.⁶⁷

Usaldusväärsus ei saa pidaa kindlust, et

---

65. Уголов... т. IV стр. 363-364

66 Та же же

67 Та же же

kokkulepe ei püüdnud mingit maal lepinguosaliste
suhteid Nõukogude Liiduga (85)⁶⁸

Tokio protsessi materjalid näitavad, et Kolmik-
part ei suurnatnud ka Nõukogude Liidu vas-
su. 26. septembril katas Jaapani välisminister
Matsumae: „Ehavi on kehtiv Nõukogude - Saksa
neutraliteedi leping, mis tahes Jaapani Saks-
maale abi sõjas nõrral Nõukogude Liiduga
ja Saksamaa koetab Jaapanit sõjas Nõu-
kogu Liidu vastu.“⁶⁹ Samuti tõlgendas le-
pingut ka Murroliini.⁷⁰

Kolmikparti - rööplis-agressioon liidu ol-
minime - kandas elulist ova Saksamaa, Ja-
pani ja Itaalia imperialistide vallutusplaa-
ride elluviimisel.

---

68 „История...“ Т. IV стр. 364

69 Стенограмма Токийского процесса от 16 октября 1946 г., стр.
77, а так же стенограмма от 18 февраля 1948 г., стр. 7. Цит.
по Ю. П. Осолоков, „Из истории...“, стр. 195

70 Там же

Strateegiliste plaanide väljatöötamine
"suures sõjaks" ülemvõimel pärast
Vaikse ookeani bassini

Kolmikpakti § 2 kindlustas Jaapani
imperialistidele vabad käed, uue konna
loomina, Ida-Asias. Eelnevalt oli Tokios
välja töötatud juba kindlapöörilise plaan
oma eesmärkide saavutamiseks. Nimelt tehti
1940. a. juulis võtmule uus kabinet prints
Konoe juhtimisel. Konoe, kes pärines ühest
vanemast ja nurgusumast perekonnast
ning oli regulatsioonides keiserialise pre-
konnaga, tundus vastuvõtava kandidaadina
nii imperaatorile lähedastes ringkondades
kui ka monopolistide ja sõjaväelaste lad-
viku hulgas.¹

Konoe hakkas olla võimsa tema enda toe-
tunde kannatav sõjapolitilisi ümberkorraldusi.

¹ B. B. Abapuh. Yazy. sov., str. 222

ja võttis ka välispoliitikas kindlama kursi. Jaapanis asuti „uus struktuuri” loomisele all kehtestama riigilist fašistlikku korraldust. Kõik poliitilised parteid määrati laiali, nende asemel loodi Trooni Abistamise Nõukogu es-otras peaministriga. Monopelistide mõjuvõime tugevus märgatavalt, riigiparagraafid olid fašistlikult draibatule allutatud.²

Riigi välispoliitilist suunda määratles programm võeti vastu 27. juulil. Programm seadis imperiumi esmääratleks Hiina „intsidendi” lahendamise ja Jaapani Väike-Aasia lõunarajoonide kindlustamise, et üles ehitada „Suur Ida-Aasia Koostöökogu Säär”. Siinist tähendas see kaunistolaliku kinnis Jaapani üle võtmise kehtestamist hiiglaslikul kinnis-riigil, mille keskuses pidi olema Jaapani imperium. Sääri koostöökogu pidi peale Hiina ja Mandžuuria keelama veel man-daatvaastikud, Prantsus Indo-Hiina, Tai, Malaisia, Borneo, Hollandi Ida-India, Austraalia, Kus-Merimaa ja võimuluse korral Inga.³

² Установки... т. III. стр. 51

³ W. H. Clague. Japan's Role in Southeast Asia Nationalist Movement 1940-1945. Cambridge, 1953. p. 15

из материалов Токийского процесса военных преступников. «Международная жизнь» № 9 1968. 2. стр. 160

Läbirääkimistel Jassamea ja Itaaliaga tulid
jaapanlased välja nööri meidi vähendatud
variandiga, nõudes endale piirkondi Birma⁴
ida pool ja Ius-kaladooniast põhja pool.

„Suure Ida-Aasia koostöökava sfääri“ raames
põdi väike kujunema ühtne majandussüsteem,
mis oleks elu võimaliku ise rahuldama vajaf-
duks soovainete järel, kindlustama tööstus-
kaupadele lauldava turu ning demokraat-
suarustatus toiduainetes. Loomulikult oleks
kogu territoorium jäänud jaapani poliitilise
egüidi alla. Tokio propageeris budhistlikku
printsiipi „kasko ittu“ s. t. kaheks nures
ühe katus all, kusjuures jaapan oleks olnud
selles katuses, teised riigid seda toetavates
sammestades.⁵

Suure panuse tegid jaapanlased ustikus-
listlike meelolude areksantamisels ja õhu-
tanisels lääneriikidels kuuluvas koloonias.

Saialt propageeriti loomuyt „Aast aastelaks!
mis tegelikult oleks tähendunud mill. Aast

---

4 W. H. Elstree. Op. cit.; p. 16

5 H. Feis, The Road to Pearl Harbor. Princeton New Jersey.
Princeton University Press. 1950. p. 321

jaapanlastele! Tõusva Pärimus Maa valitsuvad
ringkonnad püüdsid end nõudata Aasia ma-
lastajateks valgete kolonisaatorite teest.⁶

Õlpedoodud programmi elluviimiseks
olla soovitatav ainult sõjalise ekspansiooni
sul. Sellise jõudude jõudis Kõnse kabinet
juba oma võimudele algselt. Kokku-
põrge Suurbritanniaga oli moodustatud;
võitlust Amerikas Ühendriikidega püüti võim-
lus ronal vältida, aga kui see ei olnud
võimalikus, siis tehti seda ilma, südame-
sunnistuse püüds.⁷

Tamel ajal jäi endiselt päevakorda ka un.
Põhje-rüsimus, s.t. suhted Nõukogude Liiduga,
kuigi antud momentel olnud edasitung
lõuna suunas Jaapani imperiaalidele
kambitumaks.

Õndiselt pöörati suurt tähelepanu Mand-
žuuria platsidarmi tugevdamisele ja
Kwantungi armee võimsuse suurendamisele.
Aastast 1937-1941 kavvas Kwantungi armee

⁶ G.H. Elsbree. Op. cit., p. 23

⁷ Улетопис... Т. III. стр. 65

isikuline koosseis neljakordses. Relvastust suurendati enam kui neli korda, tankide arvu kaheksa korda, lennukite arvu kolme korda.⁸

1940. a. töötati armu peastaabi välis ees täiendatud plaan sõjas Nõukogude Liidu vastu, nimetus all "Otsu".⁹ Nõustavalt sellele plaanile tuli anda pealööök Habarovski suunas, et ära lõigata Primorje ja vallutada Vladivostok. Seejärel oleks alustanud tegevust nn. "põhjevägi" andes löögi Tšitaale ja seejärel liitudes läände okupeeritud kogu Ida-Siberi kuni Baikali järveni.¹⁰

Plaan annab tunnistust sellest, et Jaapan kavatses Nõukogude Kaug-Ida muuta võltsnõus territooriumis ning leua seal Mandžou-quo tüüpi marionetlike režiimi.¹¹

1940. a. suvel jätki "põhjevägi" süüsi esialgu mõnes afas tõvale. Südamuse areng Euroopas, liivarannaline Kalkin-Goli konfliktid afal ja Nõukogude-Paas, mittekaale-

⁸ Д. И. Толугдин. Вспоминания... в 1939-1941. стр. 101

⁹ Nimetatud plaani esimese variant loodi juul. 1928. a.

¹⁰ Д. И. Толугдин. Вспоминания... в 1939-1941. стр. 102

¹¹ Там же. стр. 103

tungipakt — olid need tegurid, mis tegid edu saavutamise põhja nunnas äärmiselt kahtlaseks. Põõsamatid perspektiivid agressiooniks kujunesid kauglaas.

Kunult selftõiguse kindlustamises alustati kolu peale Kolmaspakti sõlmimist läbirääkimisi Nõukogude Liiduga neutraliteetilepingu sõlmimises. Nõukogude Liit nõustus Jaapani ettepanemise, et leping andis mõningad garantiid Kaug-Ida piiride kaitses ja lubas pöördus enam tähelepanu läänepiiride kindlustamiseks, kust õhvardas hitlerliku Saksamaa kallale tungida. 13. aprillil 1941. a. kirjutas Jaapani välisminister Matuoka alla neutraliteetilepaktile Jaapani ja Nõukogude Liidu vahel.¹²

See oli ootamatu samm nii Saksamaale kui ka Inglismaale ja Ameerika liitlastele. Saksamaa valmistas sellal kallale tungiks Nõukogude Liidule ja pidas loomulikuks, et Jaapan tekitab oma liitlast sõjategevuse alustamiseks Kaug-Idas. Kuid Matuoka eeldas säilitada suuremat reservat õnustuste tegevusel. Deklarerides tärelikke

---

12 Уотопис... Т. III стр. 372-373

lojalsust kolmikpaktille, jättes ta jaapanile võimaluse alustada sõprkehvast siis, kui see on jaapanile kõige sobivam.¹³

Kuiis Vaikse ookeani basiniis teravnes jaapani imperialistid jättesid ettevalmistused „suureks sõjaks“. Juba 1940. a. septembris olid jaapanlased okupeerinud Indo-Hiina põhjosa, mis keenas Prantsusmaale ja rajasid seal sõjalisi kindlustusi ning kinnuvälju. Indo-Hiina kogu-misel oli suur tähtsus jaapanlaste sõjaplaanides. On ju Indo-Hiina eluline strateegiline tugipunkt mere-teele Indis ookeanist Vaiksele ookeani ja ühtlasi sobiv plats daru pedu-tungis Ameerika ja Inglise koloniaalvaldustele.¹⁴

See ramm oli tõsiarv ähvardes USA huvidele sellel piirkonnas, USA valitus soovis ära hoida sõjaliste kokkupõrget jaapaniga. Seda tõlgiti mitmed aspektid: USA ja Saksa vahel vastastikune teravus, konflikt jaapaniga olis olusordis melgi komplitseeritud; USA loots endiselt, et on võimalik suunata jaapani agressioon Nõuroogu dide vastu; kokkupõrge jaapaniga

13 «Japan's Decision for War...». p. 21

14 P. U. Tolozdjev. Pramon... 6 1939-1941. apr. 40

olem võtnud Ameerika lihendrüüridelt tegevus-
vabaduse, kuid ka ameeriklased tahavad säi-
litada võimaluse astuda võtta siis kui on
tulnud neile sobiv moment. Ameerika pool
püüdis leida lahendust diplomaatiliselt läbi-
rääkimiste teel, ka Jaapani valitsus soovis
võimalust mööda vältida ulvastatud konflikti
USA-ga vähemalt esialgselt¹⁵

Novembris 1940 määrati Jaapani sun-
saadikus Ameerika lihendrüüridesse admiral
Nomura, kes oli murde president Roosevelti
inimlik tuttav. 8. märtsil 1941. a. alustas ta läbi-
rääkimisi riigisekretär C. Hull'iga. Kõhela-
ad ei andnud praegu mingid tulemused.
Jaapanlased nõudsid, et USA tunnustas
 nende ülemvõimu Kaug-Idas. Jaapani pro-
jekt nõgi ette kahe riigi koostöölepingut Naik-
sil kokkulepe, kusjuures Jaapani võttu all
olem oleme see on territoriaalset, kus das
9/10 Kaug-Ida territooriumat ja kuhu oli
koostööd 9/10 selle piirkonna rikkusest.

C. Hull omakorda esitas USA nõudmused,
mis olid võrre võrre an. Hulli neljas punktis:

---

15 История... Т. III. стр. 206

- 1) kõigi rahvaste territoriaalse puutumatuse ja sõltumatuse austamine
- 2) teetus mittevaheliseks ja poliitiliseks rahvusvaheliste suhete
- 3) võrdse printsiibi teetamine, kaasa arvatud kaubanduse võimaluste võrdse
- 4) status quo säilitamine Vaiksel ookeanil või selle muutmine rahulikul teel 16

Simultalt oli siis arutluse all Hiina küsimus, Jaapani soovide koloniseerimine ja Vaikse ookeani basseini koloniseerimine.

Hiina küsimus oli kõige olulisem, USA ja Jaapani vahelised siin kõige suuremad. USA oli aastakümneid probleemid Hiina suhte allutamist un. „lahkiste ühte“ ja „võrdsete võimaluste“ poliitika teel.¹⁷ Jaapani-Hiina sõda, mille tulemusena suur osa Hiina territooriumist oli okupeeritud jaapanlaste poolt, taanduvalt USA positsioon.

Koloniseerimise lahtrütlemine ei tulnud Jaapani imperialistide agendidele soovitud arvestades tõsiselt võtta algselt ja Indo-Hiina

---

16 «Japan's Decision for War» p. 22

17 «Уетопия гунноу» т. III стр. 247

põhiseks okupeerimise näitas, et Jaapani
agressioon lõuna suunas hoogustub. Tugev
dunid maailma võimelised kokuleppe saavut-
amiseks.

Juuni alguseks arutati Jalavõitluskogu kor-
dvalt, lõuna poliitikat. Päevakorras oli Indo-
Hiina lõunaosa okupeerimine. Jalavõitluskogu
otsustas selle küsimuse jaatavalt, pöörkamata
tagasi ka sõjalise jõe kasutamisele USA
ja Inglismaa vastu, kui see osutus vajä-
likuks.¹⁸

22. juunil tungis hitlerlik Saksamaa
kallale Nõukogude Liidule. See tõi kaasa suured
muudatused rahvusvahelises olukorras. Tokoo
välispoliitiline kurs lüües musti kottuma. Taas
kerkete päevakorda Nõukogude Liidu ründamise
küsimus. Välisliikumise vahel tekivad lahu-
helid. 25. juunist - 2. juulini toimunud Jal-
võitluskogu istungitel on pealvalt arutatud all
, 'Impeeriumi poliitika muutunud rahvusva-
heline olukorras'

Progermanistlike välisministri Matsumo
nõuald kergselt, põhjavarjandi' elistamist.

---

¹⁸ 'Japan's Decision for War' p. 51

Kui me jõuame järeldusele, et sõda (Nõukogu
liidu ja Saksa vahel etc.) lõpeb kiiresti, me
peame ründama Põhja-estimees, kui me hak-
kame Nõukogu-probleemist rääkima pärast
sõda kui Sakslas on Nõukogudega püru-
tanud, ei saavuta me diplomatiilset kel-
midagi, kui me ründame Nõukogu liitu otse-
kohe, ei astu USA vahle. Praktikas ei saa USA
Nõukogu liitu aidata ja seda ühel põhjusel-
ta ei armata Nõukogudega... Me peame
jouduma põhja kuni Irkutskini. Siis lahendab
me Hiina küsimuse.¹⁹

Matuoka ei leia tõelist. Armei staabiülema
on seisukoht, et kohest otsust pole võimalik
teha, kuna kulub vähemalt 40-50 päeva enne
kui Kwantungi armei viiakse lahingukohta.
Ta soovitald eeldada ära Nõukogu-Saksa sõja
fulendumist ja alustada põhjapõhiseid lahend-
dusi siis, kui olus on soodus Jaapani-
võlu.²⁰

Juga näeme järele, et Jaapan sat-
litas kolmikpanti küllalt suure reservi

---

19 "Japan's Decision for War" p. 65-66

20 Ibid., p. 67

otsuste tegemisel. Vaatamata sellele, et Jaapani
järgi kindlalt avaldab Jaapani diplomaatidest
survet nõudes aktiivset tegevust Nõuogude
liidu suhtes, ei soovita ta Jaapanlaste
sõtta astumist Nõuogude liidu vastu.²¹

Pölvkonna järelpärimisele vaatav Gals-
nõuogu järgmiselt: „Ettevalmistused Ida-Siberi
tungimise jätkuavad, kuid Jaapani imperiumil
on vajalik okupeerida Prantsuse Indo-Hiina,
et avaldada vastupanu USA ja Inglismaa
tegevusele sellel piirkonnas. Im-
periumi arvates oleks ka see piirkond
ühisesse.“²²

2. juulil toimunud Keiserliku Salanõuogu
konverentsil kinnitati Salanõuogu poolt välis-
teostatud programm. Nende otsuste anti ar-
nule ja laevastiku vahel teatud vaade reys-
mises Prantsuse Indo-Hiinas ja lääneriikide
kuuluvate territooriumide hõivamiseks Hiinas. See
abine Hiina suhtes pidi sundima Hiina alistumise.

Järgnevalt rõhutata kavatsust alustada sõda

---

21 Г. Н. Авостьянов. Дипломатическая..., стр. 26-27.

22 „Japan's Decision for War“ p. 75

USA ja Inglismaaga.²³

Suhtumise Nõukogude Liiduse ja nende põhi-
nema kolmikpakti vastu. Kuigi Jaapan otsus-
tas otsustada sõjategevusest mõni aeg loobuda, aga
sõjal ajal tugendada sõjalisi ettevalmistusi
Nõukogude Liidu vastu ja lahendada poliit-
kiriinus inxirvalt siis, kui on tulnud sõja-
moment.²⁴

Sõjaliste ettevalmistuste hoogustumist annab
tunnustust uue strateegilise plaani väljatöök-
mine sõjas Nõukogude Liiduga. Kavaidatav
plaan oli tihedalt seotud a. 1939-1941
koostatud plaaniga. Otsi ja paljudes kü-
simustes nõudas te hitlerlikele Saksa
välisõja plaani. Uue plaani tingimustes
oli „kan-toku-en“ (Kwantungi armee vinnu-
nöövrid). Selle kohalt pidi Kwantungi armee
manööverit märkamatuks ja ootamatult
välja nõuama suur sõda. Nõukogude Liidu
vastu. Plaan lähtus sellest, et sõja tõtta
Saksamaaga on Nõukogude Liit sunnitud
nõrgendama oma piiride kaitset Kaug-Idas

---

23 „Japan's Decision for War“ p. 78

24. Ibid., p. 79

ja Jaapanile saaks osaks kerge võit. Koostöös plaaniga viidi läbi selafami mobilisatsioon ja saadeti Kwantungi aruandele lisaks 300 000 meest. Operatiivplaanid nõudavad põhiosas plaani „Otsu“. Ka „Kan-toku-eh“ saadis esmasel esmõrgiks Primumye äratõrkamise ning Keung-Ida pidi tähtsustama „Suun Ida-äärse keostõrangu Hõari“ meeskonda.²⁵

Nagu eelpool öeldud, jäi Nõukogude Liidu kallaletungiplaan mälgu kõval. Jaapanlased pöörasid peatähelpanu „Lõuna-probleemi“ lahendamisele. Suhted Inglismaa ja Ameerika ühendriikidega trahvnerd stors Nõukogude-Jaapani sõja algusega. Nõukogude Liidu sõtta astumiseks langeb Inglismaalt koorem ja seetõttu tugewus us USA postitsoon.²⁶

Kõne valitus trahvnerd püüdis vältida sõda Ameerika ühendriikidega ja kaldus arvata, et on võimalik saavutada püüandumisi läbirääkimiste teel. Igal juhul aga oli valitus arvates vajalik võtta aega sõjelisti ettevalmistuste

25 Д. И. Гаврилов. Восток... 1939-1941, стр. 150-156

26. К. К. Аксенов. Запад... стр. 109

lõpetamiseks. Kõne püüdis jätta muljet, et Saksa-
maa oli tegutsenud oma liitlaste kaotuste ja
sellega end rehabiliteerida USA es.²⁷

Progermanistlike välisministri, kes oli
veendunud Saksa keisri võidus, nõudis
visalt sõprtegevuse alustamist. Kuna ka USA
ei olnud huvitatud sellest, et Hitlerland
sõnavõttesid kerge võidu jaapani kaasabil,
sui otsustas USA riigisekretär Hull, kes
oli kaadri lahkeliidest Kõne kabinetis,
avaldada survet Jaapanile. Hull nõudis
väga kravas tooni saksa keisri Matsume
tagandamist.²⁸

Jaapani valitsusd ringkonnad tegidki
järeleandumise USA-le. Matsume sumiti eruu-
minemise. 18. juulil moodustas Kõne oma
kolmanda kabineti.²⁹ See on tuntud kui Ja-
pani - Ameerika läbirääkimiste kabinet.

Kõrgem sõjaväeline julmused ei nõustu-
nud valitsuse poliitikaga. Ta esitas kabine-
tile oma nõudmised kolme küsimuse:

1) Riigi poliitika peab toetuma 2. juulil

27 F. Jones. Op. cit., p. 455

28 Уотерман... Т. III, стр. 216

29 Там же. стр. 222

vastuvõetud otsustele; mööda pääsmatult on
vapalik suurenda roju Indo-Hiina

2) on vaja tugevdada rojeli ettevalmistusi
sui põhys sui loenu suunas edasikujumises

3) läbirääkimisi Ameerika lihendriikidega jät-
kats, kuid sõlmitada sealpees uueks kol-
mikpakti.³⁰

Teise agensiooni riigivõimale mõju kannas.
Läbirääkimised USA-ga küll jätkusid, kuid
mingit konstruktiivset lahendust ei saavutatud.
Jaapan jätkas rojeli ettevalmistusi kiire-
datud korras. Kogu maailmas allutati roje-
listele märkidele. Jaapani imperiaalidid jät-
kasid oma agressiooni kavatsuste elluviimist.

Juuli teisel poolel võttis Jaapan Vichy
valitsusele ultimatumi, nõudes rojust suure-
nda Lõuna-Indo-Hiina.³¹

24. juulil algas Hongkong Indo-Hiina loenu
osa. See tõi kaasa USA kiire vastutegevuse,
sest Indo-Hiina kõivamine ohustas tõsiselt Ameerika
ka postriiooni selles piirkonnas. Arvestades
Jaapani maailmavõimade potentsiaali nõrkust,

³⁰ - Установя... Т. III, стр. 222

³¹ Д. И. Талызин. Период... 6 1935-1941. стр. 183

otrustas USA korutada majanduslike sankt-
sioonide.

25. juulil kehtetas Ameerika lihendriikide
valitus embargo nafta ekspordile Jaapanisse
ja kuulutas kinni kõik Jaapani kapitalid
USA pankades, üldsummas 130 miljonit dol-
larit.³² Järgmisel päeval viidi Filipiinide
armee otsust USA väejuhatare alluvusse. „Re-
mondiga“ sõjas suleti Panama kanal Jaapani
laevadile. Inglismaa ja Holland järgusid USA
eeskuju.³³

Lahkhelid kahe riigi vahel suurenesid.
17. augustil katas president Roosevelt Nõukogu,
„et USA kantab kõiki võimalusi oma seades-
line huvid ja õiguste kaitses juhul, kui Ja-
pan jätkab oma naaberriigide allutamist.“³⁴

Pürid, mille ületamine di Jaapani rüü-
and, fikseeriti küllalt täpselt. Lõpeminister
H. Stimsoni tunnustusest nähtub, et USA pidas
võimaluse alustada sõprtegevust, kui Jaapan
süü end näid Indo-Hiinas kaugeemale kui
100° idapikkust või lõunas kaugeemale kui 10°

---

32 H. H. Rubels. Zaragka..., стр. 112

33 Тауе ме.

34 «Уго и правление...», стр. 312

põhplaiust. Ei peetud vajalikuks astuda sõtta, juhul kui Jaapan alustab sõprusest Nomon-gude Lände vastu. Jaapani anti mõista, et teel „põhje“ USA taastub ei ole.³⁵

Kõnvalt panti ette läbirääkimisi uuesti alustada. Ta nõustus ingli Kono soovile vastavalt kohtuma Jaapani valitsuse juhiga, kuid polus täpsenaid andmeid Jaapani kavatsuste kohta.³⁶ Sellest hoolimata, et USA oli nõus minema kompromissile Jaapaniga, teigi mitte loovutamis, oma duldi positsioon Vaikse ookeani basseinis.

Jaapani imperialistide kõige agressiivsemad ringkonnad olid meeldunud, et kompromiss, mis neid rahuldaks, ei saavutata ja seepärast võeti sõda puhkeda juba samal aastal.³⁷

Torjo sõpruse staapides intensiivsetes operatiivplaanide väljatöötamine. Plaan sõjaks USA, Inglismaa ja Hollandiga kavandati juba 1944. a. algul. Pärast Jaapani kapitalide kindrülmutamist ja nafta sisse-

---

35. "Uro npeuzomdo...", стр. 155

36 H. H. Ikobul. Zaragka... стр. 119

37 Taku me. стр. 121

kuulda algas arme ja laevastiku staapide
konkreetsed soveplaanide välpetootamine eelde-
sel, et sove tegevus algas enne 1941.a. lõpu. ³⁸ 3

Probleem oli mitmetahuline. Jaapanil oli
kolme võimaluse vahel:

- 1) täita põhimõtteliselt USA nõudmised, et vabaks
majanduslikult survest
- 2) jätkata diplomaatiliselt jõupingutusi, et leida
Jaapanile meeldivam kompromiss lahendus
- 3) otsustada kollektiivse sove kaudu

Tiist võimalust võtva eesmärgiga jagada
kolme osaks, oletades, et läbirääkimised ei
anna katvat perioodi konstruktivset tule-
misi:

- a) läbirääkimised - järeleandamine
- b) läbirääkimised - edaspidi läbirääkimised
- c) läbirääkimised - sojetegevus ³⁹

Strateegiliste plaanide välpetootamisel
lähtes arvesse võetakse. Eriti suure võimuse
ei rahuldunud kedagi. Valitusklassid ja va-
nemad soovivad eelistada tiist võimalust, kuna

---

38 S. W. Kinley. Op. cit., p. 89

39 Chihiro Hosoya. Japan's Decision for War in 1941.
«Hitotsubashi Journal of Law and Politics», Tokyo,
April, 1967. Vol. 5. p. 12

sevastatse ohtusid kaldusid valime kolmandat
võimalust. Ülekaalu saavutamise kolmanda võimaluse
pooldajad.⁴⁰

Nimelt kavati 3. septembri Jalakõuekoos
arutamise jaapani välispoliitika edasist seenda.
kokkuvõttelult väljendub see programmi sisse
järgmises tees: „Jätaks läbirääkimisi, valmistu-
da sõjaks.“⁴¹

Vajadust alustada sõjatugevat kõige lähemal
afel tingis ülevõtte jaapani majandusliku potentsiaali
järgmine kõrge arengumine. Lääneriikide
majanduslikud riigid ei tähenda veel
küll konkurentsivõimet täielikku katkestamist, aga
sünni püüand kogu tundevalt. Jaapani ma-
janduslik võime ei küll tundevalt kasv-
nud üle viimase aasta jooksul, kuid jäi tundevalt
võimekas kui tema vastastel.

Majandus, eriti rasked ja sõjatööstuse arenda-
mine ei keenu imperiumi veel enam võl-
maks strateegiliste loomatejalide sisse-
võet.

Jaapani monopolistide ja militaaride

---

40 C. Hosoya. Op. cit., p. 13

41 „Japan's Decision for War“, p. 127

hvides di noja võimalikult kiiresti okupeerida
üksikuid nafta, tina, kauri ja teiste strate-
giliste toorainete varude poolest tuntud
piirkonnad Vaikse ookeani. Eelkõige peeti sün-
juuris olmas Indoneesia arhipelaagi saari.⁴²

Jaapani agensivõtte ringkondade meelkõrg
Inloominister Nagano mõtteavaldus
Keiserliku Jalaväe ühingu 6. septembril.

Ta ütles: „Me muutame võrgemaks. Teatav
aga pärast oleme me niivõrd nõrgad, et me
pole võimeline vastu pidama... kui pole lee-
tust edule diplomatiivsel tel, siis me peame
kiiresti otsustama sõja alustamise kasuks. Me
oleme veendunud, et praegusel momendil on
meil võimalus võtta, aga aga mõeldudes me
võimalus kaob.“⁴³

6. Septembril vastu võetud programmi kohaselt
määrati lõplike otsuse vastuvõtmise ajaks oktoobi-
riku viimane dekaad, sõjalised ettevalmistused
tuli lõpetada juba oktoobri esimese dekaadi jõe-
sul. Selle ajani peidi jätkatav diplomatiivne
jõupingutus, et sundida USA-d ja Inglismaad

---

42 J. W. Kirby, Op. cit., p. 89

43 „Japan's Decision for War“, p. 130-132

järeleandmistele.⁴⁴ Töötati välja nn. miinimumnõud-
mised ja maksimumjäreleandmised Ameerika
lihendriikidele, mis peidid samas edassti läbi-
võrrekimise olusks.

Miinimumnõudks on jelligi esteerikal
Hiina keermus. Jaapan nõudis USA täielikku
emalpäimist „introdendit“ lahendamist ja Chang
Kai-schi antava teetun lõpetamist; samuti „Birma
tee“⁴⁵ sulgemist. Samuti pidi USA loobuma pre-
teritoriidest Tai, Indo-Hiina ja Hollandi Ida-India
territoriumidel; Ta ei tehtinud suurendada oma sõ-
jalisi jõude Kaug-Idas. Lõpus nõuti ka keem-
banduslike sidemete taastamist Jaapaniga.⁴⁶

On selge, et need nõudmised olid krosses
vastuolus USA huvidega ja kokkulepet pole võimalik
soovutada.

Samal päeval oli arutund ka „põhjekü-
simus“. Jaapani valitavad ringkonnad olid endi-
alt arvamusel, et Nõukogu liit on kokku varisemas,

---

44 „Japan's Decision for War“, p. 135

45 „Birma tee“ — läbi Birma territooriumi toimutati Hiina, Chang Kai-schi armeele relvastust ja muud sõjaväevastust, mida andis USA ja Inglismaa.

46 Ibid., p. 136

kuul mitte enne kehteluse. Jutottu liikati operatsioonid põhjas kuni varasõjakuu eelani.⁴⁷ Jaapani militaristid kürustasid Koga - Aarra ja Naikes osakuni kassini hoivaningse.⁴⁸

Pärast 6. septembrit aktiveerus Jaapanis sõjapeeldajate teguts Tugevus nende meeter valitsemise. Konee, läbirääkimiste kabinet' koostas usalduse, sest peaministri jõe pingetund kõnelus-ke USA-ga eda soovutades jõe kevad liivale. Oktoobri algul läänes Hull tagasi Konee poolt pakutud riigijuhitide kohtumise idee. See andis Konee postreevidele järjekorda hooi. H. Feis on avaldanud arvamust, et ne rannat teendas faktiliselt juba läbirääkimiste kestamist.⁴⁹

Sõjaväeliste ringkondade poolt vihitati eriti kindral Todzyo, Konee valitsem sõjamineister, endine Kwantungi armee ülemjuhataja. Mee, kes kõige paremini välendas aguminte sõjaväeliste ringkondade vahel.⁵⁰

Todzyo teatas avalikult, et on mõtteid peituste

47 "Japan's Dutton for War", p. 159
 48 Juba järgmine päeval jõudis see Nõukogu Kõrgele Nõu-kojale informatsioon Moskvasse. Seda teavet silmas pidades Nõukogu liiniraja Richard Sorge grupi tegevuse. H. lähemalt: M. Kollakob. Takuse Jõud Puxap 30pu. Moskva, 1965
 49 H. Feis, Op. cit., p. 401
 50 H. Thirk. Pearl Harbor. Die Geschichte eines Überfalls. Deutscher Militärverlag [Pulim 1965]. p. 15

läbiräärimisi, kui pole lootust edule ja lasta käest
soodne võimalus sõjategevuse alustamiseks. Todzjo
rõhutas, et ka USA-l on nõrkus ja puudujääk,
mida kogu jättes tähelepanemata, nähes ai-
melt Jaapani nõrku külge.⁵¹

16. oktoobril oli kogu summitud vana minis-
trite kabineti moodustas Todzjo. Peaminister ise võt-
tis endale ka sõja- ja mereministri portfelli. Tõu-
masti kabineti kõrgem inimene, kes olid aland
kõne alluvus armee, tunnustas Todzjot uue
kabineti oma „katselise“. Nii tehti esimene samm
Todzjo diktatuuri kehtestamiseks.⁵² Riigi välis-
poliitilise suuna määras nüüd täielikult kõrge-
mate sõjaväeringkondade tahe. Uus valitus
deklareeris: poliitika teed teed peale sõja.⁵³

Arvestades seda, et USA sõjaline potentsiaal
oli 7-8 korda suurem Jaapani omast, tuli eriti
hoolikalt planeerida sõjalisid operatsioone. Todzjo
oli kindel, et kõik operatiivsed rakendid on ühe-
tatavad ka õnne ja targa strateegia korral.⁵⁴

Jaapani militaristlike kilduud elitakse „võle-

---

51 H. H. Jacobson. Загадка... стр. 124

52 «История...» т. III. стр. 242

53 С. Короя. стр. 13

54 «Japan's Decision for War» p. 186

stõda, kuid väejuhatus oli sunnitud tunnustama, et arvatavasti ei needets .välksoja' plaani kotsida ja USA püüab Jaapanile peale sundida pikajärg- list võitlust.

Et xda koormat taluda, di vaps emufoye- korras hõivats vaenlase tähtsaimad sõjalised tege- punktid ja toovaine allikad. Iui see õnnestub, on Jaapani valdused strateegiliselt tähtsad pür- komad Nõukogu ookeanis ja on loodud loas pikajärgelise sõjaga. Kõige olulisem on heas- tinitatiiv, kotsida ainult ühe operatsioon, mil- le edus olla on kindlad ja tihltari pööds ilu- mekoloogilisi tingimusi.⁵⁵

Jaapani võimalusi arestades peeti võtje otstarbekamaks kotsida kiireid operatsioone pü- rortud jõududega, maksimaalselt ära kasutada ootamatuse momenti.

Olulisim tegur, mis teinitsen populaari ette- võtmast laimulatuslike operatsioonide seeste oä- keondisti osavõtul, oli Jaapani militantside nõuandude vaenulike postitioon. Arendades eks- pansiooni lõuna suunas, ei nõyendunud Jaapan hettaeksi kereit Nõuandude hõidude.

---

55. "Japan's Decisive for War". p. 139-140

Kwantungi armee võimuruumis. Üle pooli
Jaapani armee irrakulist koosseisust kuulus
Kwantungi armee koosseisu. Operatsioonides
lõunas eraldati ainult üksikidivisiooni väikesed
ühed; tuhandeväesepast enamasti lühikest
lennuist ainult kitsasada, millele lisades
neli helisada kaheksakümneid lennukit me-
lennuvõle kuuluvat üksust.⁵⁶

Jaapani sõjastrateegid pidavad operatio-
plaanide koostamisel silmas seda, et oleks
tagatud ühenduste olemasolu, rünnaku-
elise rünnaku teha kahjutum võimalik me-
näärbeard, mis võinud saada vastuvõetavate
branteks. Need olid eelkõige inglaste võimuruumis
kindlus kagu-ääras Singapur ja USA kagu-
punkt-Filipiinid⁵⁷

Eriline osa jaapanlaste plaanides oli ka
„Hawaii operatsioonid“, mida lähemalt mõtte-
taas järgmises peatükis.

Õnneks peetakse di rünnaku eesmärgiks
Tori kui küppelaad Malakka ja Birma.
Arvestades Kwantunki tingimusi oli mõige sobivus

---

56 G. W. Kirby. Op. cit., p. 90

57 Ibidem.

õpakehviku algusaeg november-detsember. Operatsioonide koostamise järgkorras kürtmuse korralditi selles võimalust:

- 1) okupeerida Hollandi Ida-India ja siis ümber Malasat ja Filipina;
- 2) ümber pööratud liinides järgkorras Filipine, Borneo, Jaava, Sumatra ja lõpuks Malasat;
- 3) koostada operatsioonide vastupidises järgkorras tuge peurati all tooduli;
- 4) ümber Filipine ja Malasat samal ajal ja siis liinides tõuna sumas, haarata ümber Hollandi Ida-India nii edasi kui loovut. Invaasioon Birmani ees toimumud kogu pärast Malais superimist.^{57a}

Enne varianti püüti rõwale kei strateegilist loovumist. Laevatik ellitajast tervt võimalust, sest se ees kindlustatud ühenduste de ohutan. Armei juhtkond kartis, et Sumatra ja Malasat ümbermine võrk lõppeda ebsoonestumõnaga, pooldada kolmandat varianti.

Peale diskussiooni valiti väike viimane

---

^{57a} G.W. Kirby. Op. cit., p. 90

variant, mis kindlustas kõige paremini ootamatute
momentide ära kandamist ja nõudis kõige väiksemal
arvel topalini jõude, mis ühnesi, mis pidid ühendama
Kongkongi, Filipinaid ja Malaiat, sai hiljem
kaardide inventooniks Sumatral, Jaaval ja Bir-
mas. Üldplaanile liideti ka ootamatu rünnak
Pearl Harborile. Topuks otsustati okupeerida ka
Birma kui majanduslikult ja strateegiliselt vaj-
alik tugipunkt.⁵⁸

Jõrgnevalt teotati välise detarliku operatsioonide
plaan, mis jagati kolmeks perioodiks.

I periood: Hawaii operatsioon. Strateegiliste alade
hõivamine loenas, et luua tugev kaitsusvöönd
Jaapani ja okupeeritud alade vahel. Regiooni
perimeetri küljes: Kurülid - Wake - Marshalli
saared - Gilberti saared - Bismarcki arhipel-
laag - New-Guinea - Timor - Jaava - Sumatra -
Malaka - India piir.

II periood: kindlustamine hõivatud aladel

III periood: vaenlase ümmaskite tagantöömine,
okupeeritud alade kaitsmine.⁵⁹

Jaanil ajal kavandati ka plaan okupu-

---

58 G. W. Kirby. Op. cit., p. 91

59 Ibidem.

ritud territooriumide loodus- ja inimressursside
õige kasutamiseks. Jaapani monopolistid soovitsid
seda rakendada kohaliku domineeriva elatise
strategiliste toorainete ülestootamiseks ja trans-
portamiseks. Mõningane osa koloonias olevatest
inimestest, aga peidi hakasema tööle Jaapani
sõjastõustulius ettevõtetes.⁶⁰

Üheaegselt strateegiliste plaanide välja-
töötamisega jätkus valitsustes ümbrondades sõja
tegevuse alustamise küsimuse arutamine.

5. novembril toimunud keisriline Salakuu-
koja konverentsel otsustati, et sõda USA ja
Inglismaa vastu alustatakse detsembri algul.
Populaarsed ettevalmistused tuli selles ajavas tõe-
likult lõpetada.⁶¹ Lõbivõimendi Amurdes ühend-
kõneldiga jätkati. USA-le otsustati esitada kaks
ettepanemise varianti A ja B.

Plaan A kohalt nõudis Jaapan lahti üt-
lema diskrimineerivast printsiptest Väike ookeani
kaubandus (incl. kaubandus Hiinaga), aga ainult
juulil kui seda printsiipi tunnustab ke üheksand
muutlus; mitte lastudama, enesest sõja "väl-

⁶⁰ F. Jones. Op. cit., p. 113

⁶¹ "Japan's Decision for War" p. 209

tides sõja laenuidest Vaiksele ookeanile. Jaapani pooli jätkus õigus hoida oma vägede põhjal Hiinas, Mongoolia RN piiril ja Kainani saarel kaheksimeie nise aasta jooksul peale rahus sõlmimist Hiinaga.⁶²

On arvamus, et niseüksusid tähtsust Amerikas ühendriigid vastu võtta ei saanud. Tuleb nõustuda H. Ferni arvamusga, et plaan A oli saanud juba enne selle ülevõtmist.⁶³

Plaaniga B pakuti USA-le modus vivendi't, ajutist abinõu sõja edasiliikumises.⁶⁴ Tokio oldi meeldunud, et Ameerika ühendriigid võtavad paanid ettepanemu vastu ja teigi piiridati läbirääkimistele antud aega 25. novembrist - 29. novembrini. See nuppäev aega tähendas absoluutselt viimast tähtaega, pärast 29. novembrit peeti kindluseid areneva automaatselt.⁶⁵

25. novembril arutati Valges Majas Jaapani nismust. C. Hull teatas, et Jaapani kallaletung võrk toimuda igal ajal. President ütles ära, et Jaapanlased on teatud oma sõjavuud liikum poolist ja nad võivad nismats kuu

62 . Урагура... " Т. IV . стр. 247-248

63 H. Fern. Op. cit., p. 304

64 . Урагура... " Т. IV . стр. 249

65 H. H. Niebuhr. Записки... стр. 139-140

alvaga hoiatuntes. Kõrki kohalolijad tegi rahetu-
kses asjades, et teades kavatsust rünnakust
pole mõistlik oodata kuni rünnak laarab in-
tatiivi. Kuid rünnakust rünnak jäi USA valit-
sus kinniseks, et Jaapani lubatav seha
esineb samuti. "Ameerika rahvale, kes oli har-
junud mõtlema, et nende maa on kätte saan-
tu vabalaad ja pole mõtet rünnata kiste jõe
kõrgetest tulet võrre võtta, pidi olema selge,
kes on agressor.

Nõupidamine Valges Majas lõppes otsusega
mitte rünnata Jaapani ettepanemisel. Aga tegelik
sündmusi näitab selgelt kiste rünnak. 16. novemb-
ril andis C. Hull Jaapani vabariigile siiski vas-
tuse. See on tuntud kui Hulli nõuade nime
all. Lõpetuse kuni rünnak nõudusid, mis
näitab Jaapani mere- ja õhujõud Hiinast ja
Indo-Hiinast välja — seega tegi USA ettepane-
ku taastada olukord, mis oli kehtinud enne
1931. a. septembrit. Oms oleksid siiski see aost
ultimatum.⁶⁷

---

66 H. H. Hebble. Zaraga... sp. 141

67 с Уотерс... "Т. III. стр. 256

Millistel kaalutlustel esitati Jaapanile ultimatu-
mised nõudmised, pole päris selge. C. Hulli enda
sõnade järgi oli need koostatud nende Ja-
pani juhtivate tegelaste meelelehelde vastavalt,
kes olid peeldamad sõja alustamist.⁶⁸ Lühisõnaga
USA surdis Jaapanit tegevas erimest sammu.

Tundub, et tõde lähemal on N. Javoclee, kelle ar-
vates oli ultimatuumi esmängies nõudata Jaapanlastele,
et USA on võtnud kindlame positsiooni ja hellitab
lootust anda Jaapani agressioonile tulla seene-
s. t. summata Jaapani armee Nõukogude Liide
vaster.⁶⁹

Faktiliselt oli aga juba alanud "Hawaii
operatsioon" elluviimine. 26. novembril lah-
kus Jaapani laevastiku üksus Hiito rappa
lahest ja võttis kinni Pearl Harborile. Kindru-
sed kokkand aruannet vastavalt kavandatud
plaanide.

4. detsembril võttis kesrühm kokkants
võtte reskripti sõja alustamises seelits USA
ja Inglismaaga.⁷⁰

---

68. Остров... "Т. III" стр. 258

69. H. H. Jacobell. Загадки... стр. 146

H. H. Jacobell. Французский Пыжест и другие и другие. Москва, 1969. стр. 491

70. "Japan's Decision for War" p. 263-268

Yõja alguspäevaks määrati 8. detsember. Yõjategevuse esimene etapp lõunas kavatsiti lõpetada 1942. a. kevadeks, et valmistuda jätkevõitlussõjades põhjaks.⁷¹

Minister-pitsatikoide, Haru, üks tulivõimude sõjapöeldajaid, ütles sel juhul: „Pole kahtlust, et meie operatsioonidele on edu. See on suurim üritus pärast mere imperiumi avastist XIX sajandil.“⁷²

Detsembri esimestel päevadel saavutati kokkulepe liitlastega. Murelini oli valmis seda kuulutama niipea, kui Jaapan on seda teinud. Sama deklaratsioon te saaksame, siiski vähema entustismiga.⁷³

Saksa armee Moskva all oli lüüa saanud ja Hitler oleks soovitud enam „põhjusriikide“ lahendamist altpõlvkonnas.

Lätirääkijad Washingtonis jätkusid ikka veel. 6. detsembril desifreeris USA luure Jaapani vastuse Hulli nõudle 26. novembrist. Memorandumi 13 esimest osa ei õlunud veel midagi uut, aga läkiten soon oli ähvardav.

---

71 «Уотопия...». III. стр. 259-260

72 «Japan's Decision for War» p. 282

73 J. Feis. Op. cit., p. 331

Õhtul hilje maraton president selle läbi ja lau-
sus: „See tähendab sõda.“⁷⁴

Järgmisel hommikul anti Tokiost edasi
ka memorandum viimase oru, milles käsitati
lätirooliniste katkestamisest.⁷⁵

Peale selle ühti käsitati jaapanlaste rünnak-
kust Pearl Harborile. Alles kind aega hiljem
ulatasid Jaapani suursaadikule memoran-
dumi kasti riigisekretär Hellile.⁷⁶

Sõda, mille pulkumiste paratamatust oli
V. I. Lenin rõhutanud juba 1917. a. öeldes, et
„sõda Jaapani ja Ameerika vahel on juba
siis, keda on ette valmistatud aastakümnete jook-
sul, ta ei ole juhuslik, taktika ei sõltu sellest,
kas esimesena tulistab. See on suurevõime. Te
kate väga hästi, et Jaapani ja Ameerika kapi-
talism on võrdelt röövelid,“ oli alaneid.

Konfliktid riigivahelised põhjuri on räsit-
letud alpool. Linnaks teoksime veel mõned tegurid,
mis mõjutavad Jaapani militaristlikke kild-
konda võtma keermi sõjal.

„Suur sõda“ võitlus ülemõidme pärast Naikse

---

74 P. Uspyuz. Pyzbelit u Tokune nazvann oubuzye. T. I. Moskva, 1958. ep. 660

75 „Ko nrenzomno...“ ep. 268

76 H. H. Goble. Zarogke... ep. 14

77 V. I. Lenin. I ülemmõalim Nõukogude kongress. Tõrd 25. köide.

ookeani laevade tootajate rühmade raskes ja piisavaliselt. Seda mõistis ka Jaapani armee juhtivad ringkonnad. Lõpuks ülemjuhataja oli enam-vähem kindel, et Jaapan on võimeline edukalt võidelda kahe võimsa võimaga pööras edasised perspektiivid olid võrdlemisi tumedad.⁷⁸

Miks siis otsustati ikkagi sõja keelele, kui polnud kindlat tagatist võidule. Siinjalal Toomani oma Jaapani ajaloolase Horoye seisukohta. Horoye pööras suurt tähelepanu kolmele tegurile, mis mõjutasid Jaapani sõjaplaani väljatöötamist.

1) Psühholoogilised tegurid.

Süüjaime tuleb alati arvutada vundament, et Jaapani raatunus on võidelnud USA-ga, kuna kahe riigi poliitilised heavad olid lahendamised.

Täiendav tuleb arvestada Jaapani militaristide kartust mööda lasta "kuldne pulber", et aeg tootab Ameerika ühendriikide korrald. Kolmanda komponendi mõõdet Horoye Jaapanlaste hulgas levinud loomungit, "Pigem sure, kui alla anda!" Lisaks ulmest avaldand mõju veel elavate sõdade head eesmärgid. Ka Neme-Jaapani sõda oli olanud rünnakuline, kuid teinud edu.

Väime tegurid toodi Jaapani ajaloolase välis

⁷⁸ C. Horoye. Op. cit., p. 11.

jaapani militaristide lootus Tassamaa eelul
Euroopas. Looditi, et saksland tungivad Ing-
lismaale ja seetõttu jääb USA liitlastele ning
on sunnitud võitlema üksteisega.

Hispani eelneval võitlusal Horoya veel jaapanlaste religioosust, armu, et jumal aitab
jaapanit ka kõige kriitilisemal oluapõlgu⁷⁹.
2) Ameerika ühendriikide poliitilised mõõdalas-
mised.

USA poliitika faktiliselt pigem soodustas kui
pidurdas jaapani edasitungi tsunasse. Majan-
duslikud sanatsioonid ei avaldanud soovitud
mõju, ohustasid ainult karmatse olukorras
kui kõige sõjakarmates ringkondades agressio-
nid kändu.

Horoya julise tähelepanu sellele, et kes-
kelami ohvitserid olid need, kes enamalt töötasid
välise sõjaplaanid. Ja hiljem oli need kõige-
mates organisatsiooni peamised võimete muuts⁸⁰.

---

79 E. Horoya. Op. cit. p. 15

80 Ibid., sp. 16

Rünnak Pearl Harborile ja selle tähtsus Jaapani pealetungistrateegias

Kest Väikest ookeani, Põhja-Ameerika ja Aasia kontinentide vahel asuv Hawaii saarestik, omab erilist suurt strateegilist tähtsust: 4000 km raadius ümber saarestiku pole ühtki suuremat saarte rühma. Havai saarestik, toomas ja läänis paiknevad üksteisest väikend saarestikud, enamasti korallatellid, milledest tähtsamad on Midway, Kauai ja Johnston.¹

Nii Hawaii saarestik kui ka nimetatud saarestikud kuulusid juba möödunud sajandi lõpul Ameerika Ühendriikidele.²

Havai kujunes USA võimsas keelpunktiks kaugel ookeanis. Lõhtudes Havai oli võimalik

¹ B. Abapua. Yrag. cor. ep. 273

² 1898. a. annustati Hawaii saarestik USA poolt. Aukteerimise pooldajad tõstasid, et ainult Hawaii formaalne ühendamine Ameerika Ühendriikidega võiks päästa saarestiku Jaapani mõju alla sattumast. 1908. a. alustasid ameeriklased sõjaliste lindlastuste rajamist. Alates 1959. a. kuulub Hawaii USA koosseisu 50. osaks.

teostada sõjalisi operatsioone nii kassa kui Austraalia suunas. Samal ajal oli Hawaii ka tähtis eelpost Põhja- ja Kesk-Ameerika suundi raitsoormises.

Oahu saarel arw Pearl Harbor muudeti sepärase USA sõjaväeüksuseks. Tähtsate teede maailma sõja puhkemisel pöörati Hawaii raitsoormise tugevdamisele erilist tähelepanu: suurendati Hawaii garnisoni 30 tuhande mehele, ehitati lennukäik, lennukäiki varustati moodsaite sõjalevannitega, Hawaii garnisoni koosseisus olid õhujõud, vahurid ja radiolokaatorid.

Arvatakse neid tegureid ja lisas veel 199. aastiku rekordilt soodsat geograafilist asendit, võts Hawaii pidada tugevaimas USA baasiks Vaikse ookeani.³

1940. a. jaanuaris moodutati USA Vaikse ookeani laevastiku põhijõud Hawaii. Alguel oli seal manöövriväe etteväändel, aprillis sai laevastik kogu kuni presidenti erikordseks Pearl Harbori jääda.

USA sõjastrateegide arvates andis see võimalus tegutseda edukalt Jaapani vastu sõja

³ 2. Morton. Op. cit., 102-103

korral ja juba aianüksi laevade müümine Ha-
vái riiki avaldas mõju Jaapani poliitikalise rahu-
ajal.⁴

Valmistudes intensiivselt „rühma sõjaks“ Vaikse
okeani basseinis pöörasid Jaapani sõjaplaanide
koostajad suurt tähelepanu USA Vaikse ookeani
laevastiku võitlevõime parandamiseks. Havái
saarestiku sõjalis-strateegiline positsioon ja USA
laevastiku põhifondide paiknemine Pearl Harbo-
ris mõitis Jaapani sõjastrateegide tähelepanu.

Kujutus väelpe Pearl Harbori ümardamis plaan,
mille initsiaatoriks oli ühendatud laevastiku
juhataja admiral Yamamoto. Jaapanlased
juhitudud oma kindlustus sellest, et USA ja
Inglismaa ei ole sõjas ette valmistatud, nende
sõjajõud on laiali pairstud tohututele ookeani-
avarustel, hävitav löök USA laevastiku põhi-
fondudele sõja algul tagasi Jaapani suu-
edumas ja kindlustas järgneva operatsioon-
ide kindlamine.⁵

„Havái operatsioon“ - Jaapani pealiskog-
strategia ühe olulise osa - nähtöötenine

4 H. H. Huber. Vaege... str. 6-7

5 G. H. C. Oosterman. Dumeo... str. 13

algas juulil 1940. a. Admiral Jamsonts kirjutas
andmale ohvitserile Gendale ülesande uude
Detaililt Pearl Harbori ründamise võimalusest
Genda jõi järelduse, et operatsioon on eeld
rimantne, aga võimalik. Genda paus võid
võimalusi 60:100 vastu. Püüas eda sõltus
peaaegu täielikult sellest, kas suudetakse
hoida plaani täielikus saladuses, et saa-
mataks maksimaalselt efekti ootamatu
momentidega.⁶

Enalgu ei leidnud Jamsonts avastust-
like plaani heaks, küti mereväe peastabi.
Laevastiku strateegia kahtlusi, kas suur
grupp laeva suudab läbida mitu tuhat kilo-
meetri kohtumata oma sel veerulea patull-
laeva. Operatsiooni raskestas ka kütuks prob-
lem. Tänuväärne avastus sõltus meteoroloogilis-
test tingimustest, misjuures valitas sel oht,
et raadioside kanalalvaga võiks teha sala-
dus.⁷

Kuid Genda grupp jätkas ettevalmistusi.
kuna rünnaku pealemistades oli USA Väike

⁶ 6000 words... ' op. 206

⁷ D. U. Torgler. Munn... 1939-1941. op. 243

okeani laevastiku ajutine rivist välgu rühma, mis tuli rünnakugrupi põhijõud rühmate laskesu- laevadele ja lennukiirsuulaevadele. Jaapanlased leidsid, et kõige efektiivsemaks mooduks on tor- peodorünnak lennukilt.

Täiendamiseks tuli rühmas pöörata järgmisi aspe- ctid: 1) Pearl Harbori sadam on kitsas ja ma- dala veeline; 2) sadamasse on seatud torpedo- vastaste võrkudega. Erinevalt vanusest ülesas- mine varustati torpedod peenest stabili- satsioonitega ja otustati rünnata võimalikult kõrvalt kõrgemalt. Teda kitsaskohas oli vajalik, et peenituslennukid ründaksid horisontaal- lennult ja pikemades saavuti väikeses kõrguses.⁸

Juhul kui USA lennukid oleks alus- tanud vastu rünnakut, pidid tegevuse astu- ma Jaapani hävitajalendurid. Hävitajate üles- andes oli ne patrullerinaam Oahu kohal ja kõigi õhukaitsevate USA lennukite ründamine. Juhul kui ameeriklased vastupanu ei osuta, pidid hävitajad ründama lennukitel asu- vaid lennukid.⁹

---

⁸ Kasev... ' sp. 56

⁹ Tame see

Jamaatots ja tema alluvad olid edas täiesti kindlad.

3. novembril võttis Murewégi de kindral staabi ülen Nagano koos Jamaatotsiga vastu otsuse nimnata Pearl Harbori, julm sel läbi-
võimind USA-ga tulemus ei anna. 1. detsem-
ber nimnitas admiral Jamaatots koplialt
, "Hawai operatsioon" plaani.¹⁰

Olulist on "Hawai operatsioon" kottamisel etendas Jaapani luure tegevus. Et nimnata õnnestus, oli saja täpselt koda laevade paiknemist rida-
mas, luurevägede arvud, garnisoni arv-
list koosneme ju.

Hawai saared olid juba ammu Jaapani salaluu tãhelipuu objektis. Saartel elas suur hulk Jaapanlasi ja Jaapani pärit-
oluga ameeriklasi. Nende hulgast oli meigu võrvats agente ja pealigi amu Honolulu Jaapani praadumelast, mille di õrgu pidada õrgentid nimnevahetust Toniooga. Nagu saageli, di välisministee rime vahen-
dajaks luure peakorteri ja agentide vahel.

---

10. "kamunaru..." sp. 56

1941. a. kevadel määrati uus Jaapani peakonsuliks Honoluluusse Kito ja ankonuliks Jorikava, kes oli professionaalne luuraja. Konsulaat kujunes luurajate keskuseks.

Jorikava endis meenuaridest nähtis, et tal oli korrald tõelise tegevusvabadus: ta tegi palutuskäike sõjaväe juures, tema maatevõltsid oli lennuväli, samuti oli tal võimalus korjata lennukite õhusõitlasi sõjare kohal. Ohust olid kõik strateegilised objektid suurepäraselt nähtavad. Isegi karmlik ja meeldiv ühtlasi oli Jorikavale kõrgendatud arvus Jaapani ustorami, kuni põhilistamine. Selle hoope aruand arvus võrreata võrre sadamale: kõik laevad olid selgesti nähtavad.¹¹

Jorikava korral kogusid luurandmeid mil mitmed Jaapani agendid, kes pekonul Kito.¹²

Kui Hawaii operatsioonide ettevalmistamine jõudis lõppfaasi, Tokio nõudnud aina

---

¹¹ Т. Есикава. Совершенно секретное задание. «Военно-исторический журнал». № 4, 1962 г. стр. 86-90.

¹² А. Коваль. Еще раз о секретной миссии Есикава. «Военно-исторический журнал» № 10, 1963 г. стр. 121-122

kanavad. Joonava ja kites püüdsid olla üs-
annete võrgund: igal võimalikul juhul lisa-
rid nad omis ettehaanetli skema ja kaarte.
2. detsembrist alates võuti juba igapäevast regu-
laarset informatsiooni laevade paiknemise,
ohutõrpe süsteemi ja torpedokaitse abinõude
 kohta. 6. detsembril laskas kites tšerasspalda
ettekande, kus avaldas arvamus, et on tulemis
suurpõrangu võimalus, Pearl Harbori rüu-
tamine.¹³

Seda Jaapan kõi igapäevsed etteval-
mistusi USA positsiooni ründamiseks.
Kas USA tugevaim mereväeüksus Väikeses ookea-
nis oli valmis rünnakut topponi lööma?

Pearl Harbori kaitsemine oli arusa-
anne. Pearl Harbori rohkem kui 40 tuhandese
garnisoni koostis oli lennukid, rann-
kaitsepatroolid ja miitkahurid. Garnisoni
komandöriks oli kindral W. Short.

Kuid Pearl Harbori kaitse süsteemis olid
mitmed nõrgad küljed
Lennukid süsteemataoliste lennukide kor-

---

¹³ H. H. Hubell. Warpage... of. 18-19

H. Thirk. Op. cit., S. 33

valdamine polnud. Sel ajal alles minust samuti ke-
ge radiolokatsioon ei suutnud luureannuseid
andada, kuigi 1941. a. detsembri algul oli Oahel
5 töökorras lokaatorit.

Ohutuse riskum oli nõrk, kaitsevahendeid
torpedovõimaku vastu polnud võlge töötanud,
loodeti, et madal veesis tagasi ohutun. In-
dam ise oli liialt väike, suured laevad
sitsid tihedalt üksteise kõrval, nende ma-
hõõrdamisvõime oli piiratud.¹⁴

Travalts andis tunde informatsioon-
pundus. kindral Short polnud keeldik sel-
lest, kuidas nelgesid lahivõimused ja-
paniga.

Omanato üldiselt ülvadest oleorast, ei
suntanud kindral Short kha õiget järeldusi
ku 27. novembril USA meesõjude staabist
sauditud telegrammist, milles öeldi, et
tuleks pidada sõjahoovatus. Lahivõimused
jaapaniga on praktiliselt lõppenud...
Edasini jaapani rünnak on raske ette
näha, kuid suuremõõdu arvut on võimalikud

---

14 H. H. Dredgub. Zaragpa... op. 22-23

igal momendil. Kui soptegemist nähtakse ei saa, soovib USA, et Jaapan alustas istumisi... Nõu taritusele luua ja muud abrond, mis peate vapalikus, kuid pidage silmas, et ei häiritas trivüldenise raku.¹⁵

Kindral Shott tegi järelduse, et sopteministerium nõudab mingi intrideandi puhkenist, mis saaks tõlgendada kui Jaapani vastast provokatsioon. Telegrammis ei viidatud mingi selle, et on vaja müüritsefult valmistada valulosa õhu rühma tagantõõnises või üldse kallale tungi tõukimise.¹⁶ Kindralite näts, et sopteministerium viitas diversioonaktide võimalusele. Vastavalt sellele arusaamisele müüdi jaanuaris soptelise valuosolekum № 1 (s.t. valmis-olek diversioonaktide ja liikumisele liikideminis saartel, juhul kui peendele ostihädaohu).¹⁷

Muidugi õhu rühma vastu ei saanud si Washington hoivatada, ke seal ei ootatud seda ette näha. Sopteministerium soovitas

---

15. "Уго японцам..." стр. 85

16 Та же же. стр. 86-87

17 Та же же. стр. 91

Kõiguni 50% lennukite varustelt ära viia.
Mitme nädala ülevõetud laevad Pearl
Harbourist mahetult enne 7. detsembrist USA
lennuki maalavavad.¹⁸

Müügil duvad Hawaii kgi Jaapan-
laste edu näga reaalne.

"Hawaii operatsioon" koostamine üldati ope-
ratiivgruppe viit admiral Nagumo juhtimisel.
10. novembril andis Nagumo operatiivkõne №1.¹⁹
Selles mõeti topeliste ettevalmistuste lõpetamist
20. novembril. Operatiivgruppi laevade kogum-
miskohas oli määratud Hiitokappu lähel
Kurii saarestikus ankur Eburofu saare van-
niid.²⁰

21.-27. novembril kogumist laevad määratud
kohas. Operatiivgruppi koosseisus oli 32 laeva:
6 lennuki maalava 432 lennukiga moodustatud
viinagrupid; kontroolfunktsiooni täitvad
2 lahingulaeva, 3 raskeristlejat, 9 miinalaeva
4 ristleja juhtimisel; allvee gruppi uu-
les 3 allveelaeva; varustusgruppi kuulus
8 tanklaeva.²¹

---

18. Что произошло... стр. 55

19. Словенский... стр. ?

20. Что произошло... стр. 290

21. Р. Р. Девелл. Задача... стр. 29

27. novembril lahkus operatiivgrupp Ilittorappu
lahut ja võttis kursori Itto. Laevade teekond
oli planeeritud nii, et praegu täpselt
nähtavalt kokkupuute võimalus ei ole kauba-
ja patrulllaevadega.²²

Ameerika laevade hästiteadus, koo-
rdatsioonid ja radiotelegraafid ja jättes
intensiivselt radiogramme vaheta-
mist. See pettekoosõue õnnestus. USA laev
ei avastanud Jaapani lennukisõud pite am-
mots.²³

Nagano operatiivgrupp jätkas tee-
konda. 2. detsembril saadi Jaapani sta-
bra radiogramm: „Alustage tõuse Nitate
mäele.“²⁴ See tähendab, et läbirääkimised Ameerika
ühendriikidega on kestnud ja riu-
maksu pööran, on määratud 7. detsember.

Aastu kumpõue valiti taktikalistel
kaalutlustel. Muastikutingimuste sõnusehalt
olen optimaalsim elum 10. detsember, mil
hoorikud ja pimedes olen roodustumid
määratakse lähenevult Pearl Harbori.

22 «Kasvatus...» str. 55

23 H. K. Dubov. Zaragka... str. 28

24 «Kasvatus...» str. 57

Suid 7. detsember oli pühapäev ja võinaks panna päeva varahommikul võrs anda suuremat efekti. Operatsioon pidi algama varahommikul, võimalikult hehe pärast päikesetouku, et maksimaalselt ära kasutada valgus aeg.²⁵

4. detsembril tantsis fragrupp mitut ja võttis sefand kummi korgise - Pearl Harbori. Tavaliselt olid oma ülesande täitnud ja pöördusid tagasi.

7. detsembril varahommikul jõudis operatsioon määratud punktis 200 miili põhja pool Oahu saart, siit pidi startime lennukid.²⁶

Allveelaevade grupp arvas postitööd ümber 8 miili kaugusel Pearl Harbori sademast juba 7. detsembril öösel. kell 3 lasti vette 5 kahelümmulise meeskonnaga, minimaalveelaev, mis olid valmis "dava torpede" ümardama vaenlast.

kell 3.58 närgati üht traalerit allveelaeva periskopi. kuuks läheduses mitut patull-
laev "Ward", teatati kelle valgusriigialide
abile allveelaeva avastamist.²⁷

---

25 «Kasvunaru...» sp. 56

26 Tule mee

27 «Уго японского...» sp. 129

„Ward”, kapten Outerbridge juhtinud ans otin-
gutele, kuid edulult. Alles kell 6.30 määrati
maeväe allveelaeva ja sefäri rünnabi objektid
sügarveepõlvidega.²⁸

Kell 6.53 saadis Outerbridge ette sellest,
et ta oli rünnanud melatud soomis anuud
allveelaeva. Kell 7.12 jõudis ettevaanu pö-
väeringkonna valvohvitari Kavinisky kätte.
Tema suukõrde teatas juhtumust staabi-
male.²⁹

Laevastiku staabi antsi kätte ajakirjad
välja selgitama. Kell 7.40 helistati Väike-
soome laevastiku ülempühastajale admiral
Kimmelle. Ülempühastaja suukõrde üldis-
täpsused selgitatud.³⁰

Väl tingi ajakirja andis teavikust ja-
panlaste kallale tungi lähenedust.

7. detsembril hommikul diid Oahu mere pühä-
tipul, Opauis maal anuud raadiolokatori
juures valus noored rannehid Joseph Lockard
ja George Elliott. Nende ralekord jäidi lõppu.

---

28 «Uo nponyemuo...» ep. 133

29 Taku neu. ep. 138

30 H. H. Duboué. Barayka... ep. 38

kell 7⁰⁰, kuid auto, mis need tavaliselt hommiku-
söögile mis, hilis. Noormehed etustasid veidi
treenida ning jätsid loraatori välgu tekitamata.³¹

kell 7.02 avastati nad suure grupi len-
nukuid, mis lähemalt saadeti. Aparatid kor-
meidile oli see võrreldu võimalus harjutamis-
eks, nad maandati lennukite sekkumise hooli-
kalt maandati. Noormehel hakkis kahtlas;
võib-olla on tegemist valulise rünnakuga.
Kui vahemaal nähenes 132 miili helitas-
id nad informatsioonikeskusesse. Kohal oli
ainult telefonist. Lõpuks leiti valvurite
tooritas mitte muut kundes, sest talle
näis, et tegemist võiks olla Ameerikast
sõjaväe lennukitega.

Noormehed pidasid õigeks oma
jona jättes, kuigi lennukite sekkumise kaardis-
tamist jätkasid kuni 7.45. Hilisemid auto
jõudis pärale ja nad võitsid elutama.³²

Eltoodust nähtul, et ameeriklast
ei osanud tähelepanu ka kõige suure-
maid tõendeid peatust võttes.

---

31 "Who says...?" p. 140

32 R. Thirk. Op. cit. p. 81-83

Kell 6 hommikul headati jaapani operatiiv-
üksus lipulaeval, Akagi^o kõik lipud ja signaal
langutati uuesti. See oli signaal väljelaen-
nuse. 183 lennukit rivistus ja seendas Pearl
Harbori piiri.

Kell 7.15 startis teine laine - 170 lennu-
kut.

Esimese laine lennukid jõudsid kell 7.45
Oahu lähikelde. 7.49 di Pearl Harbor piiri hästi
nähtav. Esimadrilli juht Futaba seenas
binokli sadamale: kõik koheselt USA lahingu-
laeva elid kohal. Polnud näha ameriklaste
lennukeid, aga tõrjenuid ainesmi Thutörpe.
mürsk. Kõik läks suurepäraselt. 7.53 andis
Futaba juhtlaevale edasi signaali "Tora" s.t.
otamatu rünnak tänuks.³³

Vähemasti aimamata valmistati
Pearl Harbori sadamas sel ajal hommikeses
lipuhetkumise suuremõõdus. Madruud olid
just maali minemas, ettevalmistused olid
juba leugid avanud. Pühapäeva tõttu vii-
bit enamuse ohvitseri maal. Aiault vahis

siisid oma postil. „Nevada“ mängis orustu ringi-
hüümi.³⁴

Tamale mõnudele tähts sadam mootori-
mürinaga. Ebahariliku konstruktsiooniga len-
nukid, punand ringid triladale, ründand
igast küljest.

Ameeriklaste jaoks olid tulemused suured:
lahingulaevad „Arizona“ ja „Kalifornia“ uputati
torpeedoühmaga; „Oklahoma“ vajus torpeedo-
ühmaga tagajärjel ümber; „Nevada“ piüdis
sadamast välja päände, kuid jooksis me-
daliüle ja saanti kannetes pommitamiskuti
lebi; „Pennsylvania“ ja „Maryland“ said su-
gelt vigastada; „Tennessee“ sai kannatada
„Arizona“ lehvud tulekahju tõttu ning
pommitamise tagajärjel. Kaheski suur
lahingulaev „West Virginia“ uputati torpeedo-
ja pommitamiskutiga.

Märkimisväärne olid mõistetud ka
väiksemate laevade hulgas. Üldse sai kannu-
tada 19 laeva.³⁵ Ka inimkaotused olid suured:
üle 2000 surma, 1300 haavatut ja 960 kodumets kadunud.³⁶

34 H. Thürk. Op. cit., S. 94

35 „Uso upoujouuo...“ op. 45-46

36 H. Thürk. Op. cit., S. 157

ühhaegult rünnangu sadamale võtsid jaapanlased
sõjaväe ja lennukõlpad. Üle 300 lennuki, mis
tol momendil maandumispaikades oli, hoo-
dustasid hävitabatare sõltumata. Lennukid
paikunud gruppides täiesti avatud kohtades.
Mõne minuti jooksul olid lennukõlpad levi-
des.

Lennukõlpadelt avati küll küll vaevata
põhja kuid see oli organiseerumata ja ebaregula-
arne.³⁷

15. detsembril kirjutas üks Ameerika Ühend-
riikide tuntumaid ajalehti "Times": "Ainus lennuk,
mida jaapanlased kohtasid, oli kohtunik Ray
Buddick'i valennuk. Kohtunik kirjeldas raporti
pühapäevahommikul tõures. Jaapanlased
avastid kuulujuttudeks, kuid kohtunikul õnne-
sus siin maandumis.³⁸

Lennukõlpadel hävitati 188 ja vigastati
128 USA lennukit.³⁹

Kell 9.45 oli kõik lõppunud. Jaapani len-
nukid pöördusid tagasi lennukiväljakutele.
Ümber kell 13 maandus viimane lennuk ja

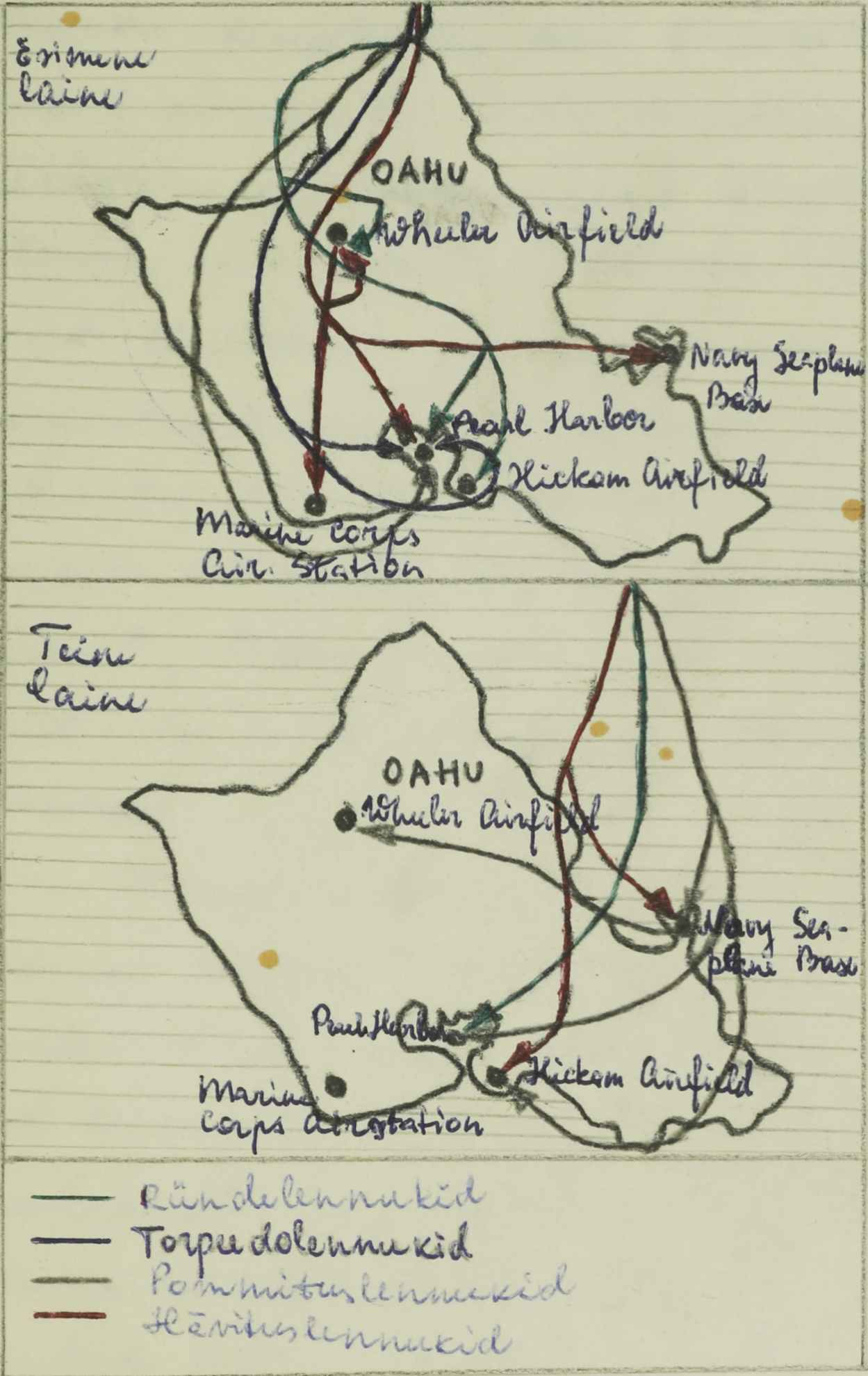
37 H. Thore Op. cit., S. 120-125

38 Masterpieces of War Reporting. The Great Moments of
World War II. Ed.: L. L. Snyder New York. 1962. p. 125

39 H. Thore Op. cit., S. 158

Rünnak Pearl Harborile

7. detsember 1941

operatiivgrupp pöördus tagasi.⁴⁰ Jaapanlased
olid kaotanud ainult 29 lennukit.⁴¹

Rünnaku tulemusena olid USA Naiste
ookeani laevastiku põhijõud peenus löödud.
Jaapan kindlustas oma laevastiku ülesvõitu
Naistel ookeani. Iida esmärkei olid, Hawaii
operatsiooni "kavandajad tootlemidki.
"Hawaii operatsioon" edukas koostamine omas
suurt tähtsust jaapani edasise peale-
tungistrateegia seisukohalt. USA laevastiku
võitlusvõimekus muutusine kergendas kun-
duvalt edasise vallutusplaanide ellu-
viimist, tagas jaapanlaste kiire ja suhte-
lult kerge edasilükkumise Naiste ookeani
basinisis.

Mõnel määral vähendas ameeriklaste
kaotus suurt aspekti, et USA lennuki-
emalaevad ei langenud rünnakuohvris. Kõige
just lennukandjast kaotatud rünnakud
omandast ühe suuremat kaalu võitluses
Naiste ookeani sõjastandusel. Kõige paremini
tõestaks seda näidat jaapanlaste hülgas-
edu Pearl Harboris.

---

40 H. H. Hobart. Barages... 50
41 H. Thier. Op. cit., S. 134

„Hawaii operatsioonide“ hinnangut andis on
uurijad kinnustanud küllalt üksmeelsele järeldusele
selle, et Jaapani sõjastrateegid tegid seene
neer jättes Hawaii saarestiku ameeriklastele.
Selle tähtsa strateegilise sügipärase hõiva -
mine sõja esimesel päeval oleks kindlalt
määralt kindlustanud Jaapani positsiooni
Vaiksel ookeanil.⁴²

Kuid rünnaku suurepäraseid tulemusi
olid jaapanlastele endilegi üllatuses. Demant-
operatsioonidele polnud Nagamo operatiiv-
üksus valmistanud. Rünnaku energias oli
võinud USA laevastiku võist võlpe minime.
Admiral Yamamoto juhtimisel kavandatud
„Hawaii operatsioon“ oli seotud suure riskiga
sõltudes praegu täielikult sellest, kas see -
detants tagada ootamatuse moment. Arusa-
tavasti seetõttu ei julgenud jaapani sõj-
strateegid kavandada demanti meele saatmist
ja Hawaii okupatsiooni. Hawaii kindlustu-
sust raskendades ka suur kaugus Jaapanist,
ühenduspõlvamine oleks kujunenud keerulise
probleemiks.

---

42. G. A. Дедорук. Вторая мировая война. Москва, 1958.

стр. 181

Док. фуглер. Вторая мировая война в 1939-1945 гг. Стратеги-
ческий и тактический обзор. Москва, 1956. стр. 216

sõjajõud vastulöögis kõige vähem vabuse olid.

Rünnakuplaani hoiti range saladuskatte all, sellist olid informeeritud ainult mereväestiku sõltuvad inimesed. Kiiresti katati kaitstud rünnakust alles enne 6. detsembri nöödi vürtsi ora ühendamist Washingtoni.⁴⁵

Ühest poolt tagas jaapanlaste eelise igakülgse ettevalmisuse, kinnitades, et USA valitsemispoliitika aitab tunduvalt kaasa jaapani strateegiliste rünnakuplaanide elluviimisele.

Novembri lõpul, kui Nagumo operatiivgrupp oli juba sul Pearl Harbori, püüti jaapani agendite kist saada andmeid Washingtonis arvati, et jaapan ründab Prantsust, Hollandi ja Inglismaa anumaid, mitte Ameerika ühendriikidele kuuluvaid territooriume.

Vastandades Ameerika luure teenistusele, jaapani salaseodi tundmisele, ei osatud teha vajalikku järeldusi. Ühesi tõde, kes oli kogu salaluse teenistusele eelnevalt andnud, ei tundnud personaalselt vastutust nende valdava informatsiooni läbikõõrdumise eest.

⁴⁵ "Kasumaru..." lk. 57

USA merelaevastiku staapide hinnati olu võrd-
võrre. Pearl Harbori peeti väga tugevaks, pe-
aegu kallutatamatus sadamaks, ühineb sellele
ei saanud keegi ette võtta. Nähtas oldi veendunud,
et torpedorünnakud on võimatud sõdama ma-
dala vabatahtliku tõttu.

Pearl Harbori garnisoni juhtkond polnud
saanud mingit konkreetset loodust oletata-
nast sõja puhkemisest. Teotõttu tõlgendati us-
koige kinnisumaid tõendeid kallale tungist
valusti. Admiral Kimmel tunnistas: „Oleks me
saanud vastavaid informatsiooni kasvat 7. det-
sembri hommikul, 4-5 tundi enne rünnakut,
oleksid võinud laevad sõdamaast lahkunud,
aga need laevad oleksid viidud häirede-
korda. Laevastiku sõjajoued oleksid olud võime-
lind võitluse astuma.“⁴⁶

Kuusa juhtkond polnud informantsid,
olid nad vähem kedlikud ressourceid.

Ilmekas näide on sarvi kapten
Outebridge tunnistas: „Mul ei tulnud keegi
segi, et viis alats ohu rünnak... keeldes

---

46. „Что произошло...“ стр. 79

pommiplahvatusi, arvasin, et jätkuvad tõrjumis-
tööd me te elitameid Pearl Harbori ja Hoko-
lulu vahel. ⁴⁷

Rünnokuga Pearl Harborile algas sõja-
tegevus Vaikse ookeani basseinis. Sõjatelelahju-
laenus. „Suur sõja“ algas Vaiksel ookeanil too-
koras, olulisi muudatusi rahvusvahelises
olukorras.

Ameerika Ühendriigid - ainas sõjast unede
jäävad suurriik - osutus sõjatele, olevas.
Sõjalises mõttes oli rünnak Pearl Harborile
ameeriklastele ennusuulmatus liivasaamine.
Kuid Ameerika Ühendriikide valitsevad ringkon-
nad suhtusid sellesse äärmiselt rahulikult, et
jaapani kallale tungige võitrid Ühendriigid
poliitilises mõttes. President Roosevelt pol-
nud enam vaele otsest põhjust sõtta astumise-
ks. Jaapanlaste rünnak muutis eriti ameerika
rahva pahameelitorni, ei saanud enam jut-
tugi olla isolatsionismist. Rahvas teostas USA
sõtta astumist. ⁴⁸

Londonis oldi äärmiselt rahul riid-
muste kõiguga Vaiksel ookeanil. Inglis valitsus

⁴⁷ „400 ыраженно...“ стр. 131

⁴⁸ Г. Н. Глобальный. Думоустуречес... стр. 20

tegi juba ammu jõupingutusi, et tõmmata USA ja kaasa aktiivsem sõjatgevusse, sest ne oleks kergendanud Inglismaa olukorda võitlus Hitlerliku Saksamaaga ja võlmeldanud USA ummiste kaotamist Inglismaa huvides. Seda oli Inglise Diplomeetia peaminister Churchill juhtimisel ammu taotlenud. Vaatamata jõupingutustele palunud Churchill saanud Rooseveltilt niingest ametliku kinnitust selle kohta, et Jaapani-Inglismaa vaheline sõja korral USA annab võitluseks koostööd.

Mitte väiksem polevad rahulolu Hiinas. Chang kai-shi ja tema poolehoidjad olid saanud sodanud seda momenti. Hiina oli üle nelja aasta sõdunud üksteisest jaapani vastu. Nii et osutusid kaks tugevamat läänemurrisi — Ameerika Ühendriigid ja Inglismaa — Hiina poolle oleval. Hiina olukorda kergendas see asjaolu, et jaapani laevastik ja arvestatav hulk maavägesid koondati kaagu-aastam ja Väikeaasi ookeani basini.⁵⁰

Jaapani liitlased Saksamaa ja Itaalia olid rahul sõjatgevuse algusega Väikesel ookeanal.

49 Г. У. Соболев. Дипломатическая история ... стр. 24-25
50 Там же. стр. 26

Et Jaapani aktiivne praetung tõmbas USA ja Inglismaa tähelepanu Euroopa sõjalt kõrvale. Hitler arvetas ka seda, et sõjatgevus Väikesel saarel takistab USA ja Nõukogude Liidu vahelist laevaliiklust, ning lend-lease⁵¹ korras antav teetus Nõukogude Liidule rõheneb.

Jaapani asukamine, suunde sõtta⁵² pidi Hitleri arvaks tõstma ka Idarindel sõdivate Saksa sõdurite võitlusmoraali.⁵²

Sõja sõjatgevuse algus Väikesel saarel ei olnud poliitilise mõtte eotamuste kapitalistlike riikide valitavate ringkondadele. Jaapan, Saksamaa ja Itaalia ühelt poolt ning Hiina, Inglismaa ja Ameerika Ühendriigid teiselt poolt juhitudes omas erilist usumärgist, olid kokku võttes rahul sellega, et algas sõda Väikesel saarel.

Lõhe kapitalistlikus maailmas keijunehend kahe leeri vahel süvenes. Tein maailmasõja võitlustander laskus.

---

51 lend-lease seaduse kohandit andis Ameerika Ühendriigid maailmale, kes võitlesid hitlerliku Saksamaa vastu laenuka või rendile relvi, sõjaväerust, strateegilist teadmist jne.

52 Г. Н. Убоцкий. Дневные записки... стр. 42

Pealetungistrategia teostamine aastail 1941-1943 ja selle läbikukkumine

Kooskõlas ulpsel kirjeldatud strateegiliste
plaanidega andis Jaapan laevulatuslikele
pealetungile Väike ookeani bassenis ja Kagu-
Aasias.

Ootamatute rünnakutega viidi sõja eri-
mestel päevadel rivist välja USA tugipunk-
tid Guam ja Wake ookeani keskosas. Samasaj-
alt ründasid jaapanlased ka Inglismaa
sõja-neubran, Kagu-Aasias - Hongkongi
ja Singapuri.

Ingländ ja ameeriklased kaotasid
tundurva osa oma õhujõududest alles peir-
konnas. USA Väike ookeani laevastik oli kand-
nud rasked kaotusi Pearl Harboris. Nii
õhus kui merel kuulus ülekaal jaapanlastele.
Situatsioon oli täielikult jaapani kões. Nõud,
et on kujunenud soodsad tingimused strate-

---

1. Uropean... "T. III" nr. 269-271

giliste plaanide täielikus elluviimiseks. Tokio sõjastrateegide pealemängis sõja esimesel etapil, mida võeti püritleda ajavahemikuks detsember 1941 - mai/juuni 1942², oli strateegiline teoreem ja muude ressursside poolest rikkaste rajoonide hõivamine alles, et tegeleda Jaapani sõjalis-majanduslikku potentsiaali ja luua baas edasiseks vallutusteks. Seejärel kavatseti kindlustada antud piirkonnas ja luua vaenlase vasturünnakuks tagasitõrjumiseks kindel kaitsvöönd.³

Filipiinide okupeerimiseks planeeriti 50 päeva; Briti Malaya vallutamiseks 100 päeva ja Indoneesia hõivamiseks 150 päeva.⁴ Põlletungi alustati kahes suunas: lõunas ja lõunaid.

8. detsembril tungisid jaapanlased Filipiinidele. Püüdnud USA sõjalaevastikud ja hävitsid muudeti vastas õhujõud võitlemisvõimeks ja loodi soodsad tingimused dessantoperatsioonide teostamiseks.⁵ Amerika garnison kindral Mac Arthur juhtimisel ta-

2 D. U. Golovinski. Voennoye... 6 1941-1945. str. 36

3 "Karennakum..." str. 40

4 L. Merton. Op. cit., p. 109

5 "Karennakum..." str. 69

ganus järkjärgult. 3. aprillil 1942. a. lõpetati vastu-
panu. 7. mail lauges ameeriklaste viimane tugi-
punkt Filipiinidel Corregidor. Kindral Mac
Arthur põgenes Austraaliasse.

Üheaegselt Filipiinide operatsiooniga
alustas Jaapan ka Inglismaale kuulunud
Malaisia vallutamist. Indo-Hiinas base-
erunud Jaapani õhujõudude ja laevastiku
hea koostöö tulemusel liks demantide merande-
mine kiiresti. Juba 8. detsembril tulid Ja-
panlased merele Singori ja Kote. Borneo
rannikule, Malaisia poolsaare idarannikule.

10. detsembril uputasid Jaapani pom-
mituslennukid kahe Inglismaa mereväe
lahingulaeva „Prince of Wales“ ja „Repulse“,
mis asusid teel Singapuri, et toetada
lahingutegevust poolsaare idarannal.⁶

Inglaste vastupanu jäi võrdlemisi nõr-
gaks, Jaapanlased liikusid kiiresti edasi
Malaisia poolsaare lõunossa. Nende vi-
hiskas oli Inglismaa võimes murumõeldus
Singapur.

---

6. Уеторпуа... "Т. III стр. 269-270

mis annis Malaka poolsaare lõunatipes, saarel, mida mandriga ühendab 1-2 km pikkune tamm. Singapur oli hästi kindlustatud. Meie poolt ümbritsetud kogu tugevad kaitseliinid, aga põh- ja poolt — mandrilt — ei kartnud inglased mingit ohtu, sest sõdadele kilomeetritesse ulatav lähipääsmatu džungel pidi kaitsma merekindlustatavate rannalaste eest.

Jaapan kaotas ära inglaste ettevaatamatuse. Vähenõudlikud, kergelt relvastatud Jaapani sõdurid liikusid kiiresti edasi mööda džunglirada ja jõudsid kahe nädala jooksul poolsaare lõunatipuni.⁷

31. jaanuaril laskis inglased kindlust mandriga ühendava tammi õhku, ja tõmbusid kaitsma. Kiigi kindlus jätkas taganemist ja kogu kaitses võrdlemisi suurearuline garnison, muutus ümberpiiratud olukord iga päevaga raskemaks, sest toetust ei saadud, mure võimetus ja Jaapani sõjalaevad, inglaste suuremad lahingulaevad aga purustati juba detsembris.

---

7. К. Туннубекун. Утопия восточной Европы восточной.
ноябрь. Москва, 1956. стр. 26

Veebruaril algul jaapanlased teostasid tammi ja suunari Singapuri vastu tantsid. Seejärel kindlustusid jaapani väeüksused juba saarel, püramisrõngas tõmbus koomale ja 15. veebruaril 1942. a. kapituleerus Singapur tingimusteta.⁸

Singapuri langeminega kaotas Inglismaa võimsaima tugipunkti Kaug-Idas. Inglise lähemad vaarid asusid nüüd Tšailis ja Austraalias. Tõttu oli Singapuri langemine suur kaotus sõjaliselt, kultuuriliselt ja moraalselt nii Indias kui Austraalias. Sõjategevus ka Indias ookeanile. Veelgi tugevam oli moraalne löök. Võitmatuse peetud kindluse kapituleerumine vapustas siiski Briti impeeriumi kuuluvaid rahvaid.⁹

Singapuri vallutamise kurgendas jaapanlaste edasitungi Kaug-Idas. Jaapani sõjavägede jõududele seerel jätsid inglased 7. märtsil maha Birma pealinna Ranguni. Selle operatsiooni tulemusel tõgati läbi m.

---

⁸ Kamenau... 11. 1942. p. 74

⁹ S. W. Kirby, Op. cit., p. 41

„Birma tee“, mille kaudu Lääneland varustasid
Chang Kai-Shi'i relvastuse ja muu sõjavarus-
tusega.¹⁰ Birma heivamisinga lähenes sõjategevus-
juba Japandi piirile. Briti ohtlikus muutes olu-
sord mis, kui Jaapani laevastik võttis enda
kontrolli alla Bengali lahe lõikas läbi ühendus-
teid Inglismaa ja tema kolooniate vahel.¹¹

Kulgi hoogsam di Jaapani pealtnägu
Vahel ookeani vahelise lõunapool. Juba 1941. a.
detsembris, üheaegselt operatsioonidega Briti
Malaisia ja Filipiinidel algas võitlus Hol-
landi Ida-India pärast. See piirkond oli
võeti tähtsaks nii strateegiliselt kui ka majandus-
sulisest seisundist. Jaapani sõjamaest
vajadus hädasti Indoneesia naftat ja Indo-
neesia rahvaste tööjõudu. Ühtlasi olis kind-
lustamine Indoneesia arhipelaagis võimal-
danud Jaapani militaarjõud alustada
pealtnägu Austraaliale.

1942. a. algul kindlustasid Jaapan-
lased Borneo ja jätkasid ümbritsevat saar-

---

10. Успенский... т. III стр. 272

11. Г. Н. Левовацкий. Дипломатическая... стр. 136

te vallutamist. Nad haarasid Celeberi saare, maabusid Sumatral ja alustasid võitlust peaarare Jaava pärast. 9. märtsil 1942. a. ka- pitulenus Hollandi garnison.¹²

Tege oli Jaapani pealibung keel- genuid sõjaplaneerijate endilegi üle eotusti edukalt ja kergelt. Jaapanlased korvasid sõja esimestel kuudel strateegiliselt ja us- janduslikult tähta territooriumi pindalaga 4242 tuhat ruutkilomeetrit, mille elanik- kond ulatus 204 miljonini (excl. okupeeritud Hiina alad, kus elas 400 miljonit inimest ja territoorium hõlmas 9801 tuhat ruutkilomeetrit)¹³

Pealibungi strateegia esimene järgu realise- rimine oli toimunud suhteliselt väikese kao- tute hinnaga. Jaapani eraldised agreessioonid plaanid olid ellu viidud.

Jaapani edu on seletatav mitmete asjaoludega.

Jaapanlaste sõjaplaanid olid hästi läbi- mõeldud; kostades ootamatuid ühinnamuid osasid nad igal üksikul juhul saavutada

---

12 «Камуанум...» стр. 73-75

13 Д. У. Горюгов. Временная... в 1941-1945. стр. 36

ülevald ja võtta. Võjategevust alustades oli Jaapani armee täiesti võitlusvalmis, tal oli riiklikult võitlusloogemus, mis olid emandatud Jaapani - Kina sõjas. Linnuvõit ja laevastike aktiivne tegevus näitas õhu- ja merejõudude hävitamisel tagas demantoperatsioonide edenemise tõhivõimuse. Jaapanlaste tugevas hüljus oli nende liikuvus ja aktiivsus rasked korras. Märkimisväärt on Jaapani leenu suurte osade ni strateegiliste poliitriigiplaanide väljatöötamisel kui ka võjategevuse kehtsus.

Ameerika Ühendriikide, Inglismaa ja Hollandi sõjajõud kõrgu-aastas olid suhteliselt väikesed ja laialiparitatud suure territooriumide. Nende väijuhatused ei näidanud üles astiivust, neid jäid passiivsele kaitsele, alles rasked liigirahvus ja suunistud reorganiseerimis oma jõude ja taotlus ühendustel. Jaapani poliitriigiplaanide realiseerimist soodustasid lääneriikide vaharastus ja poliitilises mõttes. Jaapani agriisooni suuremike Nõukogude Liidu vastu ei õnnestunud.

Jaapanlaste strateegiliste plaanide ellu-

võimisele Ida-Aasias aitas kaasa ka nn. "võimse kolooni" demansid. Jaapani oli osustanud õhutamist kolooniaalrahvete vastu, valge rassini rõhuga vastu, oli loonud jaapanlaste kolooniaid okupeeritavate territooriumidel — need tegurid soodustasid Jaapani jaalukungi-¹⁴ strateegia esimese järgu realiseerimist.

Enimise plaani kohant pidid jaapanlaste pärast jaalukungioperatsioonide teostamist anna konitavööndi loomise okupeeritud piirkondade tumber ja lihtlari kindlustamine oma positsioon vallutatud aladel, kuid hilgav edu tõps erimeel etapre toetas enamat.

Jaapani võpstrateegia otsustasid jätkata jaalukungi. Lihtlari tugudati sidemeid kiste kolmikpakti liikmesriikidega. Jaanuaris 1942. a. algasid Berliinis läbirääkimised tõpalis-agumäva liidu tugevdamise üle Saksa- ja Itaaliaga. 18. jaanuaril kir-¹⁵ jutati alla uuele kolmikpaktile

Jaapani tõpsuälind ringkonnad olid kee-
dunud, et hitlerlaste liinasõnused Novogude-

---

14 vt. B. Abapuu. "Suag. kor.", ep. 296-298

J. W. Kirby. Op. est., p. 457-458

"Konnakuu...". ep. 76-77

15 D. A. Голубев. "Минувшее...". 6 1941-1945. ep. 89

Saksa riigidel en ajutised ning Nõukogude Liidu
purustamine on ainult aja küsimus. Kavan-
dati isegi avantüristlikku plaani Saksa mere
ja Jaapani vägede ühinevõimud Indras või
Pärsia lahe piirkonnas. Arvused plaanit-
selt kogu maailma jagamist Jaapani ja Saksa
maha vahel. ¹⁶

Märtsis töötati Jaapani peastaapides välja
uued operatiivplaanid. Vallutusobjektidena pi-
did seadma eelkõige strateegiliselt tähtis kugi-
punkt New-Guineas Port-Moresby ja samal
ajal plaaniti alustada operatsioone Samoa,
Fidži ja New-Kaledoonia vastu.

Kaiken ookeani kesmora koitva tegevdamises
ja Jaapani ülemõidume laimdamises ida
pool tuli vallutada USA bases Midway.

Jaapani militaristide ülemõidume keh-
kdamises Kaiken ookeani põhjaosas peeti
vajalikuks aluseid Jaarestime vallutamiseks.

Pealtnugi operatsioonid peeti toimema ajas-
vahemikul juuni 1942 - jaanuar 1943. ¹⁷

---

16 В.И. Голубев. Внутренняя... в 1941-1945. стр. 89-91

17 «Кодманни...» стр. 40-41

jaapani pealungi strateegia analüüsimisel võime
valdada kaks põhilist pealungi suunda:

1. lõuna suund; Filipiinid - Austraalia.
2. lääne suund; Singapur - India.

Esimese suuna ulmängis oli Jaapani ar-
mee, laevastiku ja õhujõudude täieliku üle-
kaalu kindlustamine Indoneesia arhipelaas-
gis, mis oleks kujunenud vallas Aasiast Aut-
raaliale. Lõhtudes Filipiinidelt kavatsusid
jaapanlased tungida Austraalia rann-
kuni ja nii sel valdada Vaikne ookean
India ookeanist ning läbi loigata liitlaste
ühendused.¹⁸

Indoneesia arhipelaagi idapoolsete saarte
(Uus-Kaledoonia, Fidži ja Samoa saared) val-
lutamings oleks Jaapani juustanud ühendus-
ted Ameerika ja Austraalia vahel. Seega oleks
Austraalia olnud täieliku blokaadi alluvos.

Lääne suunas edasi tungides kavat-
susid Jaapani militaarsid jõude kuni Aaf-
rika rannikuni, loigata ära ühendused
Austraalia ja Iisleri kanali vahel ning luua
otane kontakt Euroopa liitlaste - hitlerliku
Saksamaa mõgedega.

---

18 B. Alapuu. Yraz. cor. ep. 291

Kahe peamuse kõrval kavandati tugeva
kaitseliini loomist idas ja loodes. See pidi
toetuma Midway ja Aleuutide vallutamise
tulenuel. Kindlustamine Aleuudi saarestikus,
Põhja-Ameerika mandri lähedal olis loomud
tõrje olu juba Põhja-Ameerika ühendriikide
territooriumile.¹⁹

Nende kaugleulatuvate plaanide ellu-
viimise olis kindlustanud Jaapani üle-
võime nii Paikse kui India ookeani bas-
siinis.

Esimene operatsiooniga laiendatud vallutus-
plaan sahnalt tuli kõrvale Port-Moresby.
Märkuu võimustel pöevadel muudus Ja-
apani eskadri ülesannet täitmis.

7. mail toimus äge lahing USA ja Ja-
apani laevastike vahel Korallimeres. Esma-
kordelt kohtasid jaapanlased nii tõrje-
nastupõue. Kuigi USA saunuti kui Jaapan
kaotas ühe lennukimulaeva ja kine sai
rannid vigastusi, olid jaapanlaste kaotused
suuremad lennukite ja väikesemate laevade

oras. Selle lahingu tähtsus oli suurem kui esialgsena. Lahing korallimeres märkis objektiivselt murrangu algust lahingutegevuses Vaiksel ookeanil. Algas sõja teine etapp, mida võeti piiritleda ajavahemikuga mai-juuni 1942 - november 1942.²⁰

Japानी imperialistide pealtnäg pandi sedme. Suur Japānulaud ei löinud veel kaitseli, vaid püüdnud jätkata ülesimist pealtnegi operatsioonide. Oli saabunud moment, kus Japān polnud enam võimaline ulatuslikus pealtnegis, aga USA ja Inglismaa ei reutunud veel initsiatiivi haarata. Tekkis ajutine jaudude taravus.²¹ Japāni pealtnegistrateegia reimkohalt vaadates oli see tõrnu hoop.

Admiral Yamamoto initsiatiivse otsustati müid hõivata USA tugipunkt Midway,²² et uusti kallutada initsiatiivi Japāni poolele.

Arvestades, et USA lennukandjad olid veel main viibinud korallimeres, kaugele Midwayst, loodeti Midway veter kohata kõrgalt kaitsitud USA sõjalaevastike ja anda talle

²⁰ В. И. Тоуздин. Времена... 6 1941-1945. стр. 37

²¹ Там же. стр. 38

²² Остров... "Т. III" стр. 275

purustas lõik. 6. juunil 1942. a. alustati palu-
bunga. See toimus arvestusega, et vastam ei ole
sütnud avastada Jaapani enesedri asukohta.
Kuid USA luure sai järele Jaapanlaste plaan-
nidele ning Jaapani laevastik langeb kogu
USA mereväe rünnakute ohvriks. Ootamata
rünnak tõmbas Jaapani vallutusplaanid kriis-
su pooli. Midway juures said Jaapanlased
sünni kaotada esimesel. Uputati neli Jaapani
lennukirandjat, kolmele Jaapani lae-
vastiku lipulaev „Akagi“. Saadeti kaotada
Jaapanlased enam kui pooli lennukite ora
võtnud lennukist.²³

Üheksandil Midway operatsiooniga püüdi
nd Jaapanlased arendada strateegilist pal-
bunga ka Vaikse ookeani põhjosa. Nad
võtsid ette rünnaku Aleuutidele. Jaapanlased õn-
nestus vallutada kahe läänepoolsemat saart
Attu ja Kiska.

Kuid üldine operatsioon Vaikse ookea-
ni basseinis see operatsioon kuigi suurt
mõju ei avaldanud. Jaapan ei saanud

---

23 «Kodumaa...» lkp. 107

Aluustidel kindlustada ja 1943. a. mais laar-²⁴
sid ameeriklaste mõlemad saared uuesti tagasi.

1942. a. suvel pärast Midway lahingut muu-
sus strateegiline olusord Vaiksel ookeanil tun-
duvalt üleval merel kuulus jälle Ameerika
ühendriikidele. Jaapan oli sunnitud anna
kaotada. Sümboolt tähendas kaitsesoonidele
annamine juba poliitikastrateegia muutumist.

Jaapani väed olid laiali paisatud hüg-
lastliku ekspeditsiooni territooriumile. Ühendriigid
olid sunnitud võtta pikaks, üksikute piirkondade
varustamine oli tõrjitud raskesti. See viis uude
veidlastele strateegilistele mõrimumistele: laevastiku
juhtkond nõudis täiendavaid maavägesid Vaikse
ookeani lõunaosa saarte kaitsesoonide loomiseks,
armee ringkonnad lihtsasti selle nõudmuse tagasi.

Armee juhtkond motiveeris oma otsust
sellega, et pealtnäha loomas teoks endaga
raasa suuri kulutusi ja ohvrid, aga vallutatud
alade kindlustamiseks piisav olemasolevaist vä-
gedest. Selline arvamus põhines Jaapani leu-
re prognoosidel, mille arvates USA ja tema liit-

land ei võta ningid vastuoperatsioon ette varem kui 1943.²⁵

Need prognoosid osutusid ekslikeks. 7. augustil algas esimene USA pealtnungioperatsioon Solomoni saarestikus. Ameriklased maandasid Jersandi Guadalcanali saarel, Jaapani tähtsal laenu- poolal strateegiline tugipunkt, millest lähtudes jaapanlased võitsid avaldada survet Austraaliale ja kontrollida kommunikatsiooni Ameerika ja Austraalia vahel.²⁶

Guadalcanalil toimusid augustist - novembrini 1942. a. ägedad lahingud. Mõlemad pooled koondasid siia tähtsaid väeüksusi. Lahingutegevus toimus nii maal kui merel. Kolmes merelahingus, 8. - 24. augustil, 11. oktoobril ja 12. - 14. novembril kaotasid mõlemad vastand kuni kaotuni. Novembris teadeti USA vägedele uus täiendus. 15. novembril olid jaapanlased saarlas üllatavate jõudude survega sunnitud taanduma ja loovutama Guadalcanali ameeriklastele.²⁷

Olusord Ida- ja Kagu-Aasias muutus Jaapani ühe ebasoodsamaks. Jaapani sõjalised

---

25 Г. Н. Сивостяков. Диалектическая... стр. 295

26 «Успехи...» т. III 276-280

27¹⁴ «Кампания...» стр. 153-175

С. Керен. Ураг. сор., стр. 72-75

ja majanduslikud võimalused vähenesid. Jaapan-
lased kaotasid üldiselt mere ja õhus. Esimesel
soja-aastal hukkus hulk sõjaväe jaapani lennu-
võime. Need võimeid olid halvemini võlgu ope-
tatud. Jaapani lennuki kvaliteet jäi alla USA
lennukite kvaliteetidele. Suured olid kaotanud
laevade osas. Operatsioonides. Väikse arvami bas-
seinis ette nähtud maaväe võimeid olid väike-
arvulised, mis muudis osa jaapani armees ma-
võimeid kuulub Kwantungi armees võimeid,
mis endiselt paiknes Mandžuurias, Nõukogude
Lääne piiri läheduses.²⁸

Nähtud jaapani imperialistide soov-
itud kantada end hoides ära vallutatud ter-
ritooriumide loodusrikkus ja inimressurssid.

Jaapani polnud juba majanduslikult võima-
lik ära kantada neid rikkalike loodusvõimeid,
mis jaapani kaubalaevastiku tootmisel oli väike,
rahuldades suurelt rahulaga nõudmist.²⁹

Jätkati polnud jaapani imperialistid
suutnud rakendada oma teinistuse ope-
riidid olude rahvaid.³⁰

---

28 B. Abapuu. "Uus. cor." sp. 308

29 "Orepuu..." sp. 243

30 "Uus. cor..." T. IV sp. 49

Birmas, Indo-Hiinas, Indoneesias ja Filipiinidel
hoogustus rahva vabadusvõitlees Jaapani ag-
ressiivse vastu. Jaapani väejuhatus oli sun-
nitud suurendama okupatsioonivägesid, kuus
kuu väekoondist ära Vaikse ookeani sõja-
tandriit.

Suure hulga Jaapani vägedet oli võetud
Hiina kindel.³¹

Olulisim tegur, mis kergendas jõudude
tasakaalu muutumist Vaikse ookeani ja
andis Ameerika lihendriikidele vajaliku ette-
valmistusaja oma sõjamaajärgelise potentsiaali
tõstmises, oli Nõukogude Armei kangelaslik
võitlus kuu maaüksuste peenel kindel 3.0.
Nõukogude - Saksa kindel.

Just sellel kindel leodi tingimused
põhjeliikumise murranguks sõja käigus. Kind-
mund Nõukogude - Saksa kindel avaldasid
otust mõju Vaikse ookeani sõjatanidile.³²

19. novembril alustas Nõukogude Armei
vastupealibungi Velje hallastel. Hitlerlaste
lühiajaline Veljele andis loogi Jaapani

---

31 Г. Н. Соболев. Девяностые... стр. 297-300

32 Д. В. Талыбин. Внешняя... в 1941-1945. стр. 39

sõja strateegia alustagedele. Oli ilmsel, et fašistlik Saksa maa ei suuda kostada oma agressiivseid kavatusi Nõukogude Liidu suhtes. Faktiliselt nundisid sündunud Nõlgal jaapani imperialisti lootuna kallalbrungi plaanidest Nõukogude Liidu suhtes.³³

Pralitungi algunqa Nõlgal 19. novembril 1942. a. Nõlbe märkida uut etapi algust ke väike võrreli sõjastandile.

Tokio strateegid pidid tegema suure korrektsiooni oma plaanide. Jaapani valitsusd ringkonnad ei saanud enam olla kindlad Saksa maa võidus. Nad jõudsid järeldusele, et jaapan peab muutma oma välispoliitilist suunda enne kui Saksa maaad talal lüüa-
sõjaväe.³⁴

Tokio diplomaatia töötas välja plaani oma liitlaste abistamiseks. Nad pakkusid Saksa maa-
le ja Itaaliale vahitalitust sparaat rahu ot-
nimises Nõukogude Liiduga. Nõlmet jõuti Tokios arvamusle, et lääniliitlased ei suuda

---

33 «Литература...» т. IV стр. 16

34 F. Jones. Op. cit., p. 409

Nõukogude Liitu alistada, kui nad ei puursta Inglismaad ja kuu liitlast Ameerika ühendriiki ning ei omanda nende maade ressursse.

Parast Inglismaa ja USA liitlastest lootrid Jaapani imperialistid ühendada oma jõud Saksa maaga ning puursta Nõukogude Liit.³⁵

Selle plaani pealised edu. Jaapani ettepanekut toetas küll Mussolini, kuu fascistlik Itaalia seits juba vahhi täiel, kuid Hitler keeldus. Führer ei soovitud loobuda vallutatud aladest, aga kokkulepet Nõukogude Liiduga, mis oleks vatanud Saksamaa hevidele, pidas ta võimalikuks.³⁶

Peale välispoliitiliste ebakõlade seisis Todorjo valituse ühe suuremeeste sõjaliste ja majanduslike raakete es.

Kuigi 1943. a. algus sõjastandusel seegi lahinguid raakete ei toonud, jätkusid pidavad õhurünnakud Jaapani kergpunktidele kaitsvõõndi kõigis piirkondades.³⁷

---

35 Г. Н. Левогорков. Демократическая... стр. 339

36 Там же.

37 В. Авагян. Узкоз. стр., стр. 309

1943. a. suvel algas USA vägede pealibung. Amu-
riklased kindlustasid oma positsioonid Aleksi
saarustikus. Ühenduskeid, mis väljend Amerikast
Väike saareri lõuna- ja kaguosas, olid kaits-
tud USA õhu- ja mereväe võimudega.

Jaapanlased olid sunnitud taganema
Solomoni saartelt, New-Guinealt ja Gilberti
saartelt. Täandemise tulemusel kaotas Ja-
apan tähtsad tugipunktid kaitsvööndi
lõunaosas, Jaapani sõjaväed kaotasid ras-
meid saatusi.

Lütlartel oli ede ka Väike saar-
eri keskosas. Nad hoivand Marshalli saar-
med. Sellel strateegilisel olelil püüdnud
oli suur tõukata lütlarte edasise pealiku-
gi rünnakult. Marshalli saarte valluta-
mine toi eeldused edasitugkes Jaapani
emaosa keskas.³⁸

Täinjuus peab mõtutama asjaolu, et
USA ja tema lütlarte edule Väikesel saar-
eri avaldasid mõju kindluseid teise mass-
Hmassoja perioodil. 1943. a. suvel planeeritud

---

38 • kaasaegne... » стр. 248-254

Saksa vägede pealtnikud Jümmi all murenes läbi.
Saksaarmee lüüasaamine idarindel ja lisas
või Itaalia kapitulatsioon 1943. a. septemb-
ris nõrgendasid Jaapani positsiooni.³⁹

Jaapan jäi rahvusvahelisel arealol mõlemi-
luses.

Yokohama operatsioonid Väikeasaare saar-
kõrgi külge lähtest edu tänu all. Jaapani
armee tõi end. Erilises strateegilises plaas-
kides kasutatud meistrivõimud muutis läbi.

Nüüd 1943. a. kindel poolde algas lõp-
likult, et Jaapani pealtnikustrateegia
oli läbiarusaamine.

Jaapani pealtnikustrateegia kuu kuu-
varisemise põhjused võeti järges kolme ühikuna:
I. Jaapani pealtnikustrateegia oli rasked
nõrged ebavõrdlase allane

1. Jaapani majanduslik võim oli nõrk, ma-
janduslik võim ei rahuldanud sõjale vajalik-
tõrgetuid nõudmist.

Tööstustoodangu maht kannas aastatel
1940-1942 ainult 2% võrre. Kui 1941. a.
toodeti Jaapanis 55,6 miljonit tonni raud
ja 6,8 miljonit tonni terast, siis 1943. a. oli
raud omandi aastavõtt 55 miljonit tonni raud ja

7,8 miljardit tonni kraat. Selline toodanguhulk oli kmselt ebapiisav sõjalise võimuse säilitamiseks.

Samaal ajal (1940-1942) kasvab USA tööstus- toodangu kogumakset 36% võrra. Ameerika Ühendriikide sõjastõrjumise toodang 1942. a. topul võrdus Saksa ja Itaalia ja Jaapani sõjastõrjumistoodangu kogumaksetega.⁴⁰

2. Jaapani sõjaline võimuse ei vastanud strateegiliste sõjaplaanide ulatusele.

Sõjategevuse edulus Väikeses Ookeanis baseeritud sõjafondide võltus eelkõige sõjalaevastiku tugevust ja samuti õhujõudude võimsust. Olulist osa etendas ka transpordivahendid, peamiselt kaubalaevastiku, tugevus.

1941. a. oli Jaapani kaubalaevastiku kogutonnasid 405 tuhat brutotonnit; sõjalaevastiku vastav näitaja aga 232 tuhat brutotonnit.⁴¹

Sõjastõrjumise nõrges kaubalaevastikus keegi väike koosseis veelgi, sest osa kaubalaevu uputati vastase torpeedo- ja pommitamisrühmade läbi, osa laevu kaevandati sõjalaevastiku teenistusse.

⁴⁰ Mt. «История...» т. IV стр. 47

«Океан...», стр. 231

Х.Т. Туге. Учен. зап., стр. 230

⁴¹ Та же же.

4. Jaapani sõjastrateegid said ligi suurt võtku ideoloogilistele ja psühholoogilistele teguritele.

Jaapani imperialistide kavatsused demagoogiliste loomungite („Yum Ida-Aasia keisriri” „Häär”; „Aasia oriaatidele!”; kolme A loomung Tuto-nessas) abil võita Kagu-Aasia rahvaste võitlus, ei õnnestunud.

Sõjastrateegid arutasid üle määra suurt võtku ootamatute momentide, Ootamatute momentidega saavutatud sihtidele ideid polemit võimalik sõilitada piraajaline sõja tingimustes.

Pealiku strateegia mõrgas külmas oli ka religioosse üm, küll jund aital Jaapanit ka võtku kriitilisemal momentil. "ostatus vallutusplaanide koostamine.

II. Jaapani pealiku strateegiat ei suudetud teetada vastavate poliitiliste sammudega

Jaapani imperialistide manöörid okupeeritud alade rahvahulude võitlus leidmiseks kuk-keid läbi.

Sõjaastatel tugevus rahvaste võitlus- võitlus Hiinas. Filipiinidel, Indoneesias, Bir- nas, Vietnamis algas Jaapani kolonisaatorite vastu suunatud rahvalliikumine. Nende ma-

de domineid, kes algul olid jaapanlasi võrdlemisi hästi vastu võtnud, mõistavad praagi, et Jaapani imperialistide poliitika ei ole endiste koloniasse-
fonde poliitika.

Jaapani imperialistid taotlevad vallutatud maade loodusrikkuste ja inimressursside täielikku ära kasutamist. Nende poliitika ei arvestanud kohaliku elanikkonna huvi. Sealjuures kehtivad Jaapani vallutatud ookeanirand aladel rakordult julmalt. Nende juhtnõu-
teli loomung: „Küüta, tappa, rööv!”⁴⁴

Towio protsessi materjalid annavad tunnistust Jaapani militaristide kehtestatud ookeanirand aladel. Ühest tunnistusest loeme: „Filippiinlasi mõni-
tati, peeti kinnate ja jalgadega ning raseete
rippidega, kui keegi nad elutult maha langetas...”⁴⁵

Sageli põlitanud Jaapani sõdurid maha ter-
vid mülanud, heitnud armei naistele ega lastele.⁴⁶

Julm terroriseerimine ookeanirand aladel näis Jaapani-vestan võitluse tugevameelse.

Jaapani imperialistide koloniaspoli-

---

44 СССР... т. IV стр. 70

45, Из материалов Токийского процесса военных преступников. «Международная жизнь» № 11, 1968 г. стр. 157

46 Там же. стр. 158-159

tiikat vallutatud aladel ei muutunud praktiliselt pääs-
ta ka nominalselt, inximuse⁴⁷ väljakuulutamise
Birmas ja Filipiinidel.

„Uut sõda“ Ida-Aasias ei muutunud Jaapani
imperialistid kellestagi.

III. Kõrge poliitilise strateegia sõjaline elluvi- mine.

1. Hawaii saarestiku ei vallutatud, seetõttu jäi
strateegiliselt tähtis tugipunkt Ameerika Ühend-
riikidele kaitstaks. See strateegiline vale arvestus
mõistis valesalt võtta. Juulis 1942. a. aprillis
korraldasid Hawaii baseerunud USA lennukid
Churimura Toride.

2. Jaapani sõjaline loomine ei võinud olla
ilmselgelt kõrgusel. Eriti alates 1942. a.

(Midway lahing; ebaõige hinnang USA sõja-
liste võimalustele;) ilmnes loomingu
eestapress.

3. Jaapani sõjajõud olid liigult hillestatud,
annid väga laialdane servitsoonid. Jaapani
sõjastrateegid ei arvestanud kunagi vahumade
tõtta eritarkivaid rakusi poliitilise strateegia
teostamisel.⁴⁷

47 B. U. Cronin. „Lõunapoolne. Moskva, 1956. lk. 282

Kokkuvõttes võib öelda, et agrariaalne, vallakusliku idee
teemistuse, mis on Jaapani pealinnustrategia, oli
algselt peale määratud murepühenduse. Jaapani
strategiliste plaanide koostajad ei muut-
nud kaalulisi jõuühendusi määratleda, eelkõige
nettoalismi jõudude tugevust.

Lõppsõna

1. Kapitalismi ebahõltsu arengu tulemusena ka-
jus käesoleva sajandi 30-ndatel aastatel jõudude
tasakaal imperialistlikus levis. Ülemaailmse majandus-
kriisi aastatel 1929-1931 kaotas majanduslik ja
sotsiaalsed vastused imperialistlikes riikides endis
ja suurendas lahkelineid rahvusvahelisi arengid.
Kapitalistlik maailm tõheneks levis.
Osa imperialistlike riike, eelkõige Saksamaa,
Jaapan ja Itaalia, taotlesid Versailles-
Washingtoni rühkemi likvideerimist: kolooniate
ja mõjusfääride ümberjaotamist maailmas. Eel-
nimetatud riikide vahel kehtus välgu sotsia-
agressivne leib, mille esmõrgiks oli "uue kor-
ra" loomine Euroopas ja Aasias.
2. Imperialistliku Jaapani esmõrgiks oli oma
ülemaailmse rehtstamine ulatuslikul kriteeriumil
Ida-Aasias ja Väike Aasias loomine. Ja-
pani militaristlik silduud plaanitses kol-
niaalimpeeriumi loomisest, mille koosseisus olid
sõlunud Hiina, Korea, Harba maad, Nõukogude

Lüide Kaug-Ida piirkond ja Vaikse ookeani
bassinis arvavad territooriumid. Jaapani imperialis-
tide usmõrges oli selle hiiglasliku territooriumi
suurte loodusrikkuste ja inimressursside raa-
denine oma agendumite eesmärkide keskuse.

3. Strategiliste plaanide väljatöötamine võttes
konkreetsena ilme 1940. a. Rooma hitlerliku Pans-
maa eduga Euroopa sõjastandit, avasid ka
Jaapani imperialistide esimesed perspektiivid.
Prantsusmaa ja Hollandi kolooniad Vaikse ookea-
ni bassinis olid praktiliselt kaitsitud, Inglis-
maad rüüa sõjategevus Euroopas. Jaapanil ava-
nes rohkem võimalus oma vallutuslike plaanide
elluviimises. Jaapani sõjategeviid pöörasid
pea tähelepanu strategiliste plaanide väljatöö-
tamise võitlusel ülemaailmsele pärast Vaikse ookea-
ni bassinis.

4. Jaapani poliitika Nõukogude Liidu suhtes
jäi endiselt vaenulikuks. Seda tõendas
Kwantungi armee järjendatav võimuse ja
uute strategiliste plaanide väljatöötamine
Nõukogude Kaug-Ida koloniseerimiseks.

5. Jaapani peamäärundis võitlusel üle-
maailmsele pärast Vaiksel ookeanil olid

Ameerika Ühendriigid. Juba 1920. a. oli V. I. Lenin märkinud: „meie silme ees areneb Ameerika ja Jaapani konflikt, kokkupõrge, — see Vaikse ookeani ja selle rannikeste valdamise pärast kogu Jaapani ja Ameerika vahel juba niiku ootamatult, met kõige võim võttes, ja kogu diplomaatia, majandus, kaubandus ajalugu, mis puudutab Vaikset ookeani ja selle rannikeid, kogu see ajalugu on sulost täiesti algeid viitid sellele, kuidas see kokkupõrge areneb ja tuleb Ameerika ja Jaapani vahelise sõja paratamatus...“

Imperialistlikud vastakolud kahe riigi vahel onkusid lepitamatuks. Kõrimumist diplomaatilisel teel lahendada ei suudetud.

C. Sõjakõrgus algas 7. detsembril 1941. a. Jaapani sõjamaa rünnakuga USA mereväe laevade Vaikse ookeanis Pearl Harboris.

Jaapanlaste kallale tungi tulemusel pursutati Ameerika Ühendriikide Vaikse ookeani laevastiku põhijõud. Jaapan kindlustas oma laevastiku ajutise ülekaale Vaiksel ookeanil.

---

1 V. I. Lenin. VIII Ülevõttealane Nõukogu Kongress. Teord, 31. nõide, Tallinn, 1955. lk. 429.

7. Tojategevuse esimestel kuudel saavutas Jaapan oma pealtingiplaanide teostamisel suurt edu. 1941. a. kevadel okupeeriti Jaapanlased suure ja strateegiliselt ning majanduslikult tähtsa territooriumi Kagu-Haavas ja Vaikse ookeani basseinis.

8. Vaatamata õnnestunud operatsioonidele sõja algperioodil, hakkas Jaapani pealtingistrateegia juba 1942. a. keskel kokku varisema. 1943. a. oli Jaapan sunnitud tõmbuma strateegilisesse kaitsesse. Pealtingistrateegia kiire nurjunine viis Jaapani imperiumi katastroofilisele äärele.

9. Jaapani pealtingistrateegia kukkus läbi, sest ta oli rajatud laakindlale alusele — liidule hitlerliku Saksa-Impeeriumiga. Pealtingistrateegia kiire nurjunemise põhjustena tuleb märkida ka viigu alla sõjalisel elluvõimisel ja asjaolu, et pealtingi ei suudetud toetada vastavate poliitiliste sammudega. Jaapani imperialistid ei saavutanud üldise läänemägede kolooniate poliitilise võidukohuse toetust.

10. Nõuoguude Armei kangelastõke võitles Nõu-
koegade-Laksa kindel etendas olulist osa
Japani militaristlike keldkonna plaanide
kokku varinmisel.

Резюме

В данной дипломной работе — «Стратегия наступления Японии и осуществление её в 1941-1943 гг.» рассматриваются причины особенной агрессивности империалистической Японии; усиление милитаристских и захватнических тенденций в Японии в 30-е годы; обострение империалистических противоречий между США и Японией. Эти непримиримые противоречия и приводят в конечном счёте к «Большой войне» за господство этих государств в бассейне Тихого океана. Подробно рассматривается выработка стратегических планов непосредственно накануне «Большой войны».

Автор данной дипломной работы уделяет основное внимание осуществлению стратегии наступления на деле в первые годы войны и анализу причин быстрого её крушения, что и является целью данной работы.

Отдельная глава в данной работе

повязывается одной из существенных операций в японской стратегии наступления — нападению на базу военно-морских сил США — Пёрл-Харбор на Гавайских островах в Тихом океане.

Империя императорской Японии стремилась к господству в Восточной Азии и в бассейне Тихого океана. Япония хотела использовать природными богатствами и человеческими ресурсами захваченных территорий в целях повышения своей экономической и военной мощи, и тем создать базу для дальнейшей агрессии.

Успехи своего союзника — гитлеровской Германии в Европейском военном театре давали японским императорам хорошую возможность осуществить свои планы наступления в бассейне Тихого океана.

Конкретизировалась разработка стратегических планов для завоевания тех территорий Юго-Восточной Азии и Тихого океана, которые принадлежали различным государствам. Это привело с собой резкое

обострение противоречий между Японией и США, главным конкурентом Японии в борьбе за господство в бассейне Тихого океана. Дипломатическими путями вопроса разрешить не удалось.

Воинские действия начались 7 декабря 1941 г. разрушением главных сил тихоокеанского флота США в Пёрл-Харборе.

В начале войны Япония достигла больших успехов, оккупирова огромные территории в Юго-Восточной Азии и на Тихом океане. Но уже в 1942 г. она вынуждена была обороняться.

Японская стратегия наступления потерпела поражение, потому что она была основана на ненадежной почве: на союзе с гитлеровской Германией. Причиной поражения служили как слабая экономическая база Японии, так и несоответствие военных возможностей и наступательных стратегических планов, а также борьба колониальных народов за свободу.

Hirjanduse nimetised

V. I. Lenin. Imperialism kui kapitalismi kõrgeim staadium. Teos 22. köide. Tallinn, 1953. lk. 173 - 281.

V. I. Lenin. Imperialism ja sotsialismi tõhenumine. Teos 23. köide. Tallinn, 1953. lk. 93 - 107.

V. I. Lenin. I Ülevaatuslik Tööliste ja Soldatite Saadikute Nõukogude Kongress 3.-24. juunil (16. juunist 7. juulini) 1917. Teos 25. köide. Tallinn, 1954. lk. 1 - 28.

V. I. Lenin. Kommunistliku Internatsionaali II Kongress. 3. juuli - 7. august 1920. Teos 31. köide. Tallinn, 1955. lk. 185 - 232

V. I. Lenin. VIII Ülevaatuslik Nõukogude kongress. 22. - 29. detsember 1920. Teos 31. köide. Tallinn 1955. lk. 427 - 449.

x x x

«Lenini 100. sünniaastapäevaks» NLKP KK teosid. Tallinn 1970.

„Коммунистlike ja töölispartide rahvusvaheline koostööamine: Dokumentid ja materjalid. Moskva, 5.-17. juuni 1969. Tallinn 1969.

Allikmaterjalid ja memoarid

I Allikmaterjalid

„Из материалов Токийского процесса военных преступников: «Международная жизнь» № 9, 1968 г., стр. 156-160; № 11, 1968 г., стр. 151-160

„Кампания войны на Тихом океане «Материалы комиссии по изучению стратегических бомбардировок авиацией Соединенных Штатов». Москва, 1949.

Хрестоматия по новейшей истории. Под ред. Б. Г. Тафурова и др. Т. I Москва, 1960.

„Что произошло в Тюрк-Карабуре. Под ред. Н. Ф. Павленко. Москва, 1961.

x x x

„Japan's Decision for War" Records of the 1941 Policy Conferences. Translated, edited and with an Introduction by Nobutake Ike. Stanford, 1967.

II Метлаалд

Бсикава, Т. Совершенно секретное задание.
„Военно-исторический журнал“ № 1, 1962 г.
стр. 86-90.

Мурвуд, Р. Рузвельт и Гопкинс глазами
очевидца. Т. I - II. Москва, 1959.

Монографияд ја теадсликид артикалид

Аварин, В. Борба за Тихий океан. Японо-
американские противоречия. Москва, 1947.

Гольдберг, Д. И. Внешняя политика Японии
(сентябрь 1939 г. - декабрь 1941 г.) Москва, 1959.

Гольдберг, Д. И. Внешняя политика Японии
в 1941 - 1945. Москва, 1962.

Доборин, Г. А. Вторая мировая война.
Москва, 1958.

„История войны на Тихом океане“ Т. I - V.
Москва, 1957 - 1958

„История десятилетия“ Т. III Москва, 1965.

Ковалев, А. Еще раз о секретной миссии
Бсикава. „Военно-исторический журнал“ № 6
1963 г. стр. 120-122.

Комский, М. С. Такими был Рихард Зорге. Москва, 1965.

Ю. Н. Осолов, Из истории создания алресивного
ирмяно-японо-итальянского блока накануне
и Великой Отечественной Войны Советского Сою-
за. Красноярский педагогический институт. Ученые
записки. т. 9. Выпуск I. Кафедра истории. 1957 г. стр. 179-196.

Очерки новейшей истории Японии. Авторы:
и-корр. АН СССР Е. М. Жуков, д-р ист. наук
А. Л. Гадьерин, канд. ист. наук А. В. Виршапский,
канд. ист. наук П. П. Толка. Москва, 1957

Севостьянов, Г. Н. Помощь великих держав
на Дальнем Востоке накануне второй
мировой войны. Москва, 1961.

Севостьянов, Г. Н. Дипломатическая история
войны на Тихом океане. Москва, 1969.

Скотин, В. И. Милитаризм. Москва, 1957

Тиньковский, К. История второй мировой
войны. под ред. Воровцова. Москва, 1956.

Фулмер, Дж. Вторая мировая война 1939-
1945 гг. Стратегический и тактический обзор.
Москва, 1956.

Хаяси, С. Японская армия в военных действиях
на Тихом океане. Москва, 1964.

Эйдус, Х. Т. Очерки новой и новейшей истории Японии.
Москва, 1955.

Акобидзе, Н. Н. Задача Тихоокеанского театра военных действий, 1968.

Акобидзе, Н. Н. Франклин Рузвельт — человек и политик. Москва, 1965.

x x x

Elsbie, W. H. Japan's Role in Southeast Asian National Movements 1940-1945. Cambridge, 1953.

Horoya, C. Japan's Decision for War in 1941. "Hitotsubashi Journal of Law and Politics". Tokyo, Apr. 1967. Vol. 5, p. 10-20.

Fors, H. The Road to Pearl Harbor. Princeton New Jersey. Princeton University Press, 1950.

Jones, F. Japan's New Order in East Asia. Its Rise and Fall 1937-1945. London, 1954.

Kirby, J. W. The War Against Japan. v. I London, 1957.

Masterpieces of War Reporting. The great Monuments of World War II. Ed.: L. L. Gayler. New York, 1962.

Morton, L. Strategy and Command the First Two Years. The war in the Pacific. Washington, 1962.

Roth, A. Dilemma in Japan. Boston, 1945.

Thürk, H. Pearl Harbor. Die Geschichte eines
Überfalls. Deutscher Militärverlag. [Berlin 1966].

Sisukord

	lk.
Sisukord	2
Jaapani imperialismi arengivõime koro xx saj. 30-ndate aastate	12
Strateegiliste plaanide väljatöötamine, suu- res sõjas" ülemvõime pärast Teise maailma sõjast	46
Rünnak Pearl Harborile ja selle tähtsus Ja- apani relviüksuste strateegias	82
Relviüksuste strateegia muutumine aastast 1941- 1943 ja selle tähtsuse muutumine	109
Lõpp sõda	137
Revisioon	142
Kirjanduse näidised	145